

Brüssel, 30.9.2020
COM(2020) 625 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Euroopa haridusruumi saavutamise kohta aastaks 2025

{SWD(2020) 212 final}

„Haridus on Euroopa ühiskonna ja majanduse elujõulisuse tagamiseks väga tähtis. Euroopa haridusruumi eesmärk on pakkuda haridus- ja koolituskogukondadele tuge, mida nad praegusel keerulisel ja põneval ajal oma põhiülesande täitmiseks vajavad.“ – President von der Leyen

1 SISSEJUHATUS

Komisjoni president von der Leyen võttis oma poliitilistes suunistes kohustuse muuta Euroopa haridusruum 2025. aastaks reaalsuseks. Haridus on isikliku eneseteostuse, tööalase konkurentsivõime ning kodanikuaktiivsuse ja -vastutuse alus. Õigus kvaliteetsele ja kaasavale haridusele, koolitusele ja elukestvatele õppele on sätestatud Euroopa sotsiaalõiguste samba esimese põhimõttena. Liit korrigeerib kestlikkusest lähtudes oma majanduskasvu strateegiat, seades selle ümberkujundavateks teguriteks rohe- ja digipöörde. Haridus on euroopaliku eluviisi kese, mis tugevdab vabadust, mitmekesisust, inimõigusi ja sotsiaalset õiglust edendades sotsiaalset turumajandust ja demokraatiat.

Juulis leppis Euroopa Ülemkogu kokku enneolematu taastepaketis, mille eesmärk on võidelda COVID-19 majandusliku ja ühiskondliku mõjuga ning soodustada Euroopa kindlat taastumist ja majanduse ümberkujundamist. Sellega seoses on väga tähtis investeerida haridusse, koolitusse ja oskuste tõhusasse kasutamisse, et toetada Euroopa majanduslikku ja sotsiaalset heaolu.

COVID-19 pandeemia avaldab Euroopa haridus- ja koolitussüsteemidele suurt mõju. Pandeemia tõttu peab rohkem kui 100 miljonit Euroopa elanikku, kes kuuluvad haridus- ja koolituskogukonda, tulema toime uute ja keeruliste oludega ning õppimis-, õpetamis- ja suhtlemisviisidega. Oluline on ennetada olukorda, kus tervishoiukriis muutub struktuurseks takistuseks õppimisele ja oskuste arendamisele, mõjutades noorte tööhõiveväljavaateid ja sissetulekuid, aga ka võrdõiguslikkust ja kaasamist kogu ühiskonnas. Liikmesriigid püüavad teha vastupidavate ja tulevikku suunatud haridussüsteemide loomiseks ELi tasandil koostööd, mis paneb aluse Euroopa haridusruumile.

Käesolevas teatises esitatakse tõhustatud lähenemisviis, mille eesmärk on tagada Euroopa haridusruumi loomine 2025. aastaks. Euroopa haridusruum on seotud taasterahastuga „NextGenerationEU“ ja Euroopa Liidu pikaajalise eelarvega aastateks 2021–2027.

Ettevalmistuste tegemisel ning taastumise ja vastupidavuse edendamiseks vajalike meetmete võtmisel on inimkeskne poliitika tähtsam kui kunagi varem. Oluline osa selles on alusharidusel ja lapsehoiul, koolidel, kutseharidusel ja -õppel, kõrgharidusel, teadusuuringutel, täiskasvanuharidusel ning mitteformaalsel õppimisel. Sellise poliitika raames tuleb välja töötada hariduse ja koolituse terviklik käsitlus ning tunnistada selle olemuslikku väärtust kõikehõlmava alusena, mis tagab võimalikult suure panuse andmise ühiskonnaellu ja selles osalemise.

Euroopa haridusruum põhineb aastakümnete vältel ELi tasandil tehtud hariduskoostööl. Hariduse ja koolituse valdkonna üleeuroopalise koostöö strateegiline raamistik (HK 2020) aitas luua usaldust ja vastastikust mõistmist, mis toetas esimesi Euroopa haridusruumi alaseid algatusi¹ ja liikmesriikide reforme ning hõlbustas haridus- ja koolitusringkondadel reageerimist COVID-19 pandeemiaele.

Madala haridustasemega noored (vanuses 18–24 aastat)

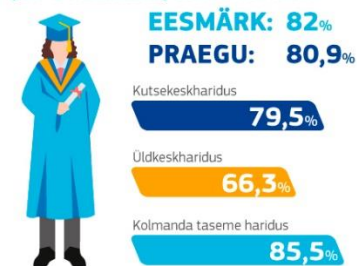
Allikas: Eurostat (ELi tööju-uuring, 2019)

Alusharidus (4-aastased kuni kooliealised)

Allikas: Eurostat (UNESCO-OECD-Eurostat (UOE) ühine andmekogum, 2018)

Hiljuti haridusasutuse lõpetanute (20–34aastaste) tööhõive määr

Allikas: Eurostat (ELi tööju-uuring, 2019)

Kolmanda taseme hariduse omandanud vanuses 30–34

Allikas: Eurostat (ELi tööju-uuring, 2019)

Ebapiisavad saavutused

EESMÄRK: alla 15%

Allikas: OECD (PISA, 2018)

Täiskasvanuõppes osalemise määr (25–64aastased)

Allikas: Eurostat (ELi tööju-uuring, 2019)
Illustratsioonid: © Euroopa Komisjon

Üleeuroopalise koostöö saavutused haridus- ja koolitusvaldkonnas

Senise koostöö tulemusena on juba saavutatud märkimisväärsed tulemused, suurendades õpetajate mõjuvõimu, tõstes üldhariduse taset, kohanedes digipöördega ning kehtestades kutsehariduse ja -õppe edendamiseks uued põhimõtted. HK 2020-ga kehtestati lisaks ELi ühised eesmärgid („võrdlusalused“) ning nähti ette mitmesugused vastastikuse õppimise ja poliitika toetamise vahendid, mis julgustasid liikmesriike keskenduma oma jõupingutustes kõige pakilisematele prioriteetidele. Nagu eespool näidatud, saavutati 2020. aastal järgmised tulemused.

¹ Välja töötatud komisjoni talituste töödokumendis.

- Peaaegu 95 % lastest osaleb alates 4. eluaastast alushariduses. See äärmiselt oluline haridusetapp saab nüüd anda täieliku panuse kvaliteedistandardite edendamisse, eelkõige ebasoodsatest oludest pärit laste puhul.
- Kolmanda taseme hariduse omandamine on noorte täiskasvanute seas viimasel kümnel aastal tohutult kasvanud, nii et EL on 2009. aastal seatud 40 % eesmärgi isegi ületanud. Kõrgema haridustasemega kaasnevad paremad töö leidmise ja selle säilitamise võimalused, suurem sissetulek ja aktiivsem osalemine demokraatlikus elus.
- Nende noorte osakaal, kes lõpetasid haridustee ilma keskharidust omandamata ega osale enam koolituses, vähenes 14 %-lt 2009. aastal 10,2 %-le 2019. aastal ja seega on ELi 10 % eesmärk peaaegu saavutatud. See saavutus aitab tõkestada noorte täiskasvanute sattumist väheste oskuste lõksu.
- EL ei saavutanud oma eesmärki vähendada lugemises, matemaatikas ja loodusteadustes puudulike oskustega 15-aastaste noorte osakaalu 2020. aastaks alla 15 %. EL tervikuna on maha jäänud kõigis kolmes valdkonnas: enam kui viiendik 15-aastastest noortest ei suuda täita lihtsaid ülesandeid nimetatud valdkondades ning need tulemused on tihedalt seotud sotsiaal-majandusliku seisundiga.
- Hiljuti haridusametuse lõpetanute tööhõive määr tõusis 2019. aastal 80,9 %ni, mis näitab stabiilset taastumist rekordiliselt madalalt 74,3 % tasemelt 2013. aastal ja lähenemist ELi 82 % eesmärgi saavutamisele.
- Täiskasvanuõppes osalemist pärssis osaliselt finantskriisi mõju ja selles valdkonnas ei saavutatud 15 % eesmärki, vaid jõuti 2019. aastal 10,8 % tasemeni, kusjuures liikmesriikide vahel olid suured erinevused.

ELi uues strateegilises tegevuskavas aastateks 2019–2024, mille Euroopa Ülemkogu võttis vastu 20. juunil 2019, rõhutatakse, et liikmesriigid „peavad suurendama investeringuid inimeste oskustesse ja haridusse“. Haridus- ja rahandusministrid leppisid 8. novembril 2019 toimunud esimesel ühisel poliitilisel mõttevahetusel kokku, et investeerimine haridusse, oskustesse ja pädevustesse on vajalik kõigi liikmesriikide jaoks ning see peaks olema ELi strateegiline prioriteet². Mõne liikmesriigi jaoks on vahetu väljakutse tagada piisavate investeringute tegemine haridusse ja koolitusse. Teiste jaoks on peamiseks probleemiks kulutuste tõhusus ja tulemuslikkus.

Programmil „Erasmus+“ on olnud edukate tavade laiemal kasutuselevõtul ja liikmesriikide reformide alase koostöö tõhustamisel ning ELi tasandi meetmete rakendamise rahalisel toetamisel oluline roll, näiteks on see aluseks ELi võetud kohustusele edendada hariduse kaudu kodakondsust, põhivabadusi, sallivust ja mittediskrimineerimist. Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid eraldasid vahendeid liikmesriikide süsteemsete reformide läbiviimiseks. Liikmesriikide reformidele haridus- ja koolitussüsteemide vallas on antud tehnilist toetust struktuurireformi tugiprogrammi vahenditest.

² Nõukogu resolutsioonis Euroopa haridusruumi edasise arendamise kohta kutsutakse liikmesriike ja komisjoni üles „edendada koostööd ja tõendusmaterjali jagamist haridusse ja koolitusse investeerimise eeliste kohta, sest paremad teadmised, andmed ja analüüs haridusse ja koolitusse tehtavate tõhusate riiklike investeringute kasulikkuse kohta võivad aidata liikmesriikidel töötada välja kaasavamaid, tõhusamaid ja reageerimisvõimelisemaid haridus- ja koolitussüsteeme, vältides samal ajal täiendavat halduskoormust liikmesriikidele“.

Nende meetmete tähtsust tunnistati kõrgeimal poliitilisel tasandil ja see suurendas Euroopa haridusalaseid ambitsioone. 2017. aasta märtsi võtsid ELi juhid Rooma deklaratsioonis kohustuse töötada selle nimel, et luua liit, kus „noored saavad parima hariduse ja koolituse ning võivad õppida ja leida tööd kogu kontinendil“³. ELi juhtide poolt 2017. aasta Göteborgi sotsiaaltippkohtumisel ühiselt välja kuulutatud Euroopa sotsiaalõiguste samba esimene põhimõte on kvaliteetne ja kaasav haridus, koolitus ja elukestev õpe⁴. Euroopa Ülemkogu 14. detsembri 2017. aasta järeldustes⁵ rõhutati, et „haridusel ja kultuuril on keskne roll kõigi jaoks kaasava ja sidusa ühiskonna loomisel ning Euroopa konkurentsivõime säilitamisel“, ning määrati kindlaks mitu prioriteetset töösuunda, mis on kooskõlas komisjoni visiooniga Euroopa haridusruumi kohta⁶. Komisjon viis selle volituse täitmiseks mitmes valdkonnas läbi esialgsed algatused Euroopa haridusruumi loomiseks⁷.

Euroopa haridusruumi loomise jõupingutused toimivad koostöös Euroopa oskuste tegevuskava,⁸ uuendatud kutsehariduse ja -õppe poliitika⁹ ning Euroopa teadusruumiga, mille eesmärk on rakendada teadmisi ning muuta need Euroopa majanduse taastumise ja jõukuse aluseks, lähtudes ühistest kaasatuse, liikuvuse ja innovatsiooni põhimõtetest. Need algatused koos ELi uue soolise võrdõiguslikkuse strateegiaga aastateks 2020–2025¹⁰ toetavad sujuvat üleminekut koolist akadeemilistesse õpingutesse, kutseharidusesse ja -õppesse ning tööle ja muudavad elukestva õppe reaalsuseks. Need edendavad ka soolist võrdõiguslikkust töökohal ning aitavad võidelda rassismi ja diskrimineerimise kõigi vormide, sealhulgas soostereotüüpide vastu.

Nendele saavutustele tuginedes ja kooskõlas nõukogu 2019. aasta novembri resolutsiooniga Euroopa haridusruumi edasise arendamise kohta¹¹ esitatakse käesolevas teatises visioon Euroopa haridusruumi loomiseks 2025. aastaks ning täpsustatakse konkreetset sammud, mis aitavad seda eesmärki saavutada.

³ Rooma deklaratsioon (2017), <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/03/25/rome-declaration/pdf>.

⁴ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/social-summit-european-pillar-social-rights-booklet_et.pdf

⁵ <https://www.consilium.europa.eu/media/32204/14-final-conclusions-rev1-en.pdf>

⁶ COM(2017) 673 final.

⁷ Töötada välja Euroopa ülikoolide algatus; lihtsustada noortel välismaal õppimist Euroopa üliõpilaspileti algatuse raames välja töötatud uute teenustega; tagada kvalifikatsioonide ja välismaal õppimise automaatne ja vastastikune tunnustamine kõigis liikmesriikides; parandada keelte õpetamist ja õppimist; võtta omaks ühised väärtused; tõsta alghariduse ja lapsehoiu süsteemide kvaliteeti; kehtestada noorte jaoks uus strateegiline raamistik; jälgida haridusasutuse lõpetanute tööalast konkurentsivõimet ja edasist õpiteed; toetada võtmepädevuste omandamist ning edendada digiõppe tegevuskava kaudu digiõpet.

⁸ Komisjoni teatis jätkusuutlikku konkurentsivõimet, sotsiaalset õiglust ja vastupanuvõimet toetava Euroopa oskuste tegevuskava kohta, COM(2020) 274 final, <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223>

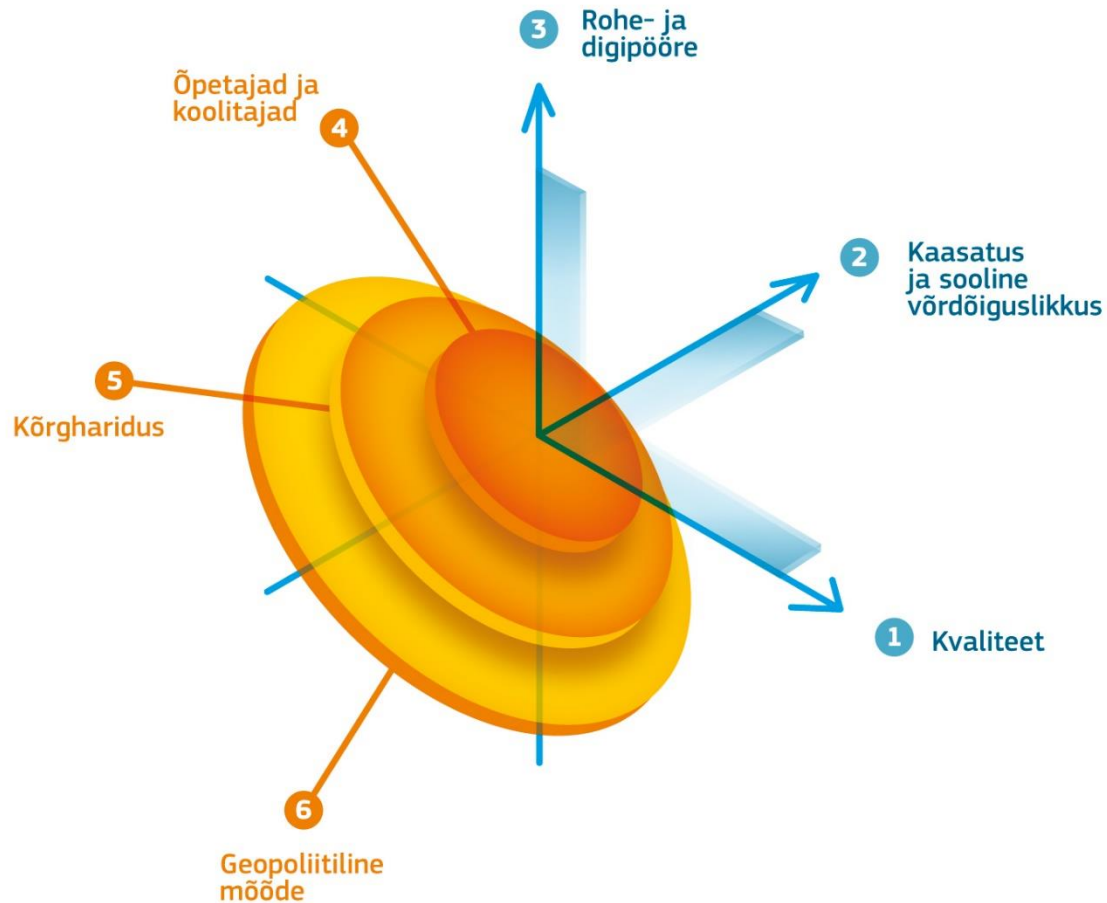
⁹ Ettepanek: nõukogu soovitus jätkusuutlikku konkurentsivõimet, sotsiaalset õiglust ja vastupanuvõimet toetava kutsehariduse ja -õppe kohta, COM(2020) 275 final.

¹⁰ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_20_357

¹¹ Nõukogu resolutsioon Euroopa haridusruumi edasisearendamise kohta, et toetada tulevikku suunatud haridus- ja koolitussüsteeme (ELT C 389, 18.11.2019, lk 1), <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13298-2019-INIT/et/pdf>

2 AMBITSIOONIKAS EUROOPA HARIDUSRUUM

Komisjon teeb ettepaneku jõupingutused konsolideerida ja arendada edasi **Euroopa haridusruumi kuut mõõdet**.

2.1 Kvaliteet

Kvaliteetne haridus annab noortele teadmised, oskused ja suhtumise, mis võimaldavad neil elus edukad olla ja tulla toime mitmesuguste nende ees seisvate probleemidega. ELi tasandil hõlmab kvaliteedi visioon hariduses järgmist:

- põhioskuste, sealhulgas digipädevuse omandamine, mis on elus eduka toimetuleku, rahuldust pakkuva töö leidmise ja aktiivseks kodanikuks saamise eeltingimus¹². 2018. aastal oli ELi keskmine ebapiisavate saavutuste määr – õpilaste osakaal, kes ei suuda täita matemaatika, loodusteaduste ja lugemise põhiülesandeid – OECD PISA uuringu kohaselt lugemises 22,5 %, matemaatikas 22,9 % ja loodusteadustes 22,3 %. Aastatel 2009–2018 halvenesid ELi tasandil tulemused loodusteaduste ja lugemise

¹² Põhioskuste olulise rolli kohta vt nõukogu 22. mai 2018. aasta soovitus võtmevärduste kohta elukestvas õppes (ELT C 189, 4.6.2018, lk 1).

valdkonnas, kuid matemaatikas püsisid tulemused stabiilsena. 2019. aastal teatas viiendik Euroopa noori, et neil ei ole põhilisi digioskusi¹³. Osa ELi liikmesriike on siiski suutnud oma tulemusi aja jooksul parandada, viies läbi struktuursed haridusreformid, suurendades koolide autonoomiat, võideldes ebavõrdsusega juba esimestest aastatest alates ja investeerides õpetajatesse. Suutmatus omandada edasiõppimiseks vajalikke põhioskusi tekitab oskustes lõnga, millel on tõsised tagajärjed kogu elu jooksul ja mille kõrvaldamiseks on vaja võtta parandusmeetmeid täiskasvanuhariduse valdkonnas¹⁴.

- valdkondadevaheliste, õppijakesksete ja probleemipõhiste lähenemisviiside kaudu selliste valdkonnaüleste oskuste omandamine nagu kriitiline mõtlemine, ettevõtlikkus, loovus ja kodanikuaktiivsus;
- kahetise vabaduse edendamine, et õppijad ja õpetajad oleksid liikuvad ning et asutused saaksid üksteisega vabalt suhelda nii Euroopas kui ka mujal. Õpiliikumine ja piiriülene koostöö on jõulised tegurid haridus- ja koolitusasutuste kvaliteedi parandamiseks. Paljud haridustöötajad ja õppijad seisavad siiski piiriülese liikuvuse alustamisel silmitsi mitmesuguste takistustega. Neil ei pruugi olla õpiliikumise kohta piisavalt teavet ja juhiseid või nad ei ole piisavalt ettevalmistunud (nt keeleõpe) või neil võib olla ligipääsuga seotud probleeme. Võib esineda rahalisi takistusi, üliõpilaste tugisüsteemide ülekantavuse puudumist, liikuvuse käigus saadud õpiväljundite ja omandatud kvalifikatsioonide mittetäielikku tunnustamist, raskusi liikuvuse ühitamisel õppekava nõuetega, õppijate ja haridustöötajate heidutamist seda liikumisvabadust kasutamast. Tulevikus peab õpiliikumine olema ka rohkem keskkonda säästev ning valmis digiprobleemidega toime tulema ja digivõimalusi ära kasutama;
- keeleõppe ja mitmekeelsuse edendamine. Keeleteoskus on välismaal õppimise ja töötamise ning Euroopa kultuurilise mitmekesisuse täieliku avastamise eeltingimus. See võimaldab õppijatel ja õpetajatel saada kasu tõelisest Euroopa õpperuumist. Õppijate keelelise tausta väärtustamine ja rakendamine;
- hariduse kvaliteedi parandamine oluline tegur on õpetajate toetamine keelelise ja kultuurilise mitmekesisuse haldamisel koolis, eelkõige lugemisoskuses esinevate püsivate puuduste kõrvaldamise kaudu. Selline lähenemisviis toetab ka sisserändaja taustaga õpilaste ja noorte haridustulemuste paranemist;
- Euroopa perspektiivi kaasamine haridusse annab õppijatele ülevaate sellest, mida Euroopa tervikuna ja eelkõige liit nende igapäevaelus tähendab. See Euroopa perspektiiv täiendab riikide ja piirkondade perspektiivi ning seda tuleks käsitleda dünaamiliselt ja mitmekesiselt, soodustades kriitilise mõtlemise arengut;
- haridus- ja koolitusasutuste hoidmine turvalise keskkonnana, kus ei esine vägivalda, kiusamist, kahjustavat kõnet, väärinfot ega mingis vormis diskrimineerimist.

2.2 Kaasatus ja sooline võrdõiguslikkus

¹³ [Digitaalrajanduse ja -ühiskonna indeks \(DESD\) 2019.](#)

¹⁴ Hanushek, E.A. ja Woessmann, L., *The Economic Benefits of Improving Educational Achievement in the European Union: A Update and Extension*, Euroopa haridusökonoomika ekspertide võrk (EENEE), analüütiline aruanne nr 39, 2019.

Haridus ei suuda sotsiaal-majandusliku seisundiga seotud ebavõrdsust vähendada, kuigi kõige paremini toimivad need haridussüsteemid, mis väärtustavad võrdsust¹⁵. Kogu Euroopas järgivad inimeste hariduskogemused sotsiaalseid mustreid. Kehvade õpitulemustega õpilaste seas on ebasoodsatest oludest pärit õpilased ülesindatud. Kehv lugemisoskus ja haridussüsteemist varakult lahkumine on poiste seas keskmiselt suurem kui tütarlaste seas¹⁶. Maapiirkondadest pärit õpilased jäävad teistest maha ja sisserändaja taustaga¹⁷ õpilaste õppeedukus on halvem. COVID-19 pandeemia on kaasamise ja õigluse tähtsuse hariduses veelgi teravamalt esile toonud ning näidanud õpilaste ja perekondade geograafilise asukoha olulisust. Euroopa haridusruumis tuleks olukorra muutmiseks teha järgmist:

- haridustase ja saavutused tuleks sotsiaalsest, majanduslikust ja kultuurilisest seisundist lahutada, et haridus- ja koolitussüsteemid edendaksid iga inimese võimeid ja võimaldaksid sotsiaalset ülesliikuvust. Alusharidusel ja lapsehoiul on selles tähtis roll¹⁸. Samuti on oluline võtta kaasaval viisil arvesse suure õppimispotentsiaaliga õpilaste haridusvajadusi;
- kõigi tasandite haridussüsteemid peaksid järgima ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni;
- kooskõlas komisjoni ettepanekuga võtta vastu nõukogu soovitus kutsehariduse ja -õppe kohta peaksid kutsehariduse ja -õppe süsteemid, mis võivad aidata noortel siseneda muutuvale tööturule ja tagada täiskasvanute osalemise rohe- ja digipöördele kohandatud programmides, olema paindlikumad, vastupidavamad ja tulevikukindlamad;
- jõulised ja kaasavad elukestva õppe strateegiad peaksid võimaldama haridussüsteemist varakult lahkunud õpilaste naasta ning neil, kes seda vajavad, peaks olema juurdepääs kõrgharidusele ning kutsehariduse ja -õppe programmidele, et omandada või ajakohastada (ka vanemas eas) oskusi, mida tulevased töökohad nõuavad;
- tuleks edendada piiriülest koostööd noorsootöös ning spordi ja kultuuri valdkonnas, et edendada mitteformaalset õppimist, sealhulgas nende seost formaalõppega.

ELis on naistel keskmiselt kõrgem haridustase kui meestel ning haridus- ja koolitussüsteemist varakult lahkunud naiste osakaal on väiksem. Siiski esineb mõnes teadusvaldkonnas – sageli neis, kus on paremini tasustatud töökohad– püsiv sooline ebavõrdsus. Hoolimata sellest, et naiste digikirjaoskuse tase oli haridusuuringute¹⁹ kohaselt kõrgem, moodustasid naised

¹⁵ EL 27 tasandil on sotsiaal-majandusliku indeksi ülemisest neljandikust pärit õpilastest vaid 9,5 %-l ebapiisavad saavutused. Alumisest neljandikust pärit õpilaste seas on ebapiisavad saavutused siiski 36,4 %-l õpilastest (PISA 2018, ühine tööhõivearuanne 2019).

¹⁶ Noorte meeste ja naiste õpiväljundite ning mittetöötava ja mitteõppiva noore (NEET-noore) staatuse vastavuse analüüsi kohta vt OECD (2015), *The ABC of Gender Equality on education: Aptitude, Behaviour*, Paris: PISA, OECD Publishing, Pariis, kättesaadav järgmisel aadressil: <https://doi.org/10.1787/9789264229945-en>, lk 32: „Näiteks määravad haridustase, kirjaoskus ja õppevaldkond ühiselt tõenäosuse, et 16–29-aastased noored ei tööta ega õpi“. OECD (2015), *The ABC of Gender Equality on education: Aptitude, Behaviour*, Paris: PISA, OECD Publishing, Pariis, kättesaadav järgmisel aadressil: <https://doi.org/10.1787/9789264229945-en>

¹⁷ Mõiste „rändetaustaga inimesed“ hõlmab nii sisserändajaid kui ka nende samas riigis sündinud lapsi (nn teine põlvkond). OECD PISA kasutatud rändetaustaga õpilaste määratlus hõlmab kõiki välismaal (nii ELis kui ka väljaspool seda) sündinud õpilasi ning samas riigis sündinud õpilasi, kellel on välismaal sündinud vanemad.

¹⁸ Täpsustatud komisjoni talituste töödokumendis.

¹⁹ Siin viidatakse 2018. aasta rahvusvahelises digikirjaoskuse ja infopädevuse uuringus (ICILS) saadud digikirjaoskuse ja infopädevuse punktisummale. Lisateave on kättesaadav aadressil <https://www.iea.nl/studies/iea/icils/2018>.

2018. aastal 26 % inseneriteaduste, tootmise ja ehituse valdkonna üliõpilastest ning ainult 18 % IKT valdkonna üliõpilastest²⁰. Lisaks sellele on naised otsustustasandi ametikohtadel kõrghariduses endiselt alaesindatud. Euroopa haridusruumi haridus- ja koolitussüsteemides tuleks arvesse võtta järgmist:

- sootundlikkuse²¹ suurendamine haridusprotsessides ja -asutustes. Poistel ja tütarlastel on võrdne juurdepääs haridusele, kuid soolise võrdõiguslikkuse uus eesmärk hariduses on tagada kõigile poistele ja tütarlastele võrdne suhtumine ja nõuetekohased tingimused, et nad saaksid koolides ja ülikoolides täisväärtuslikeks täiskasvanuteks. Seksistlik käitumine ja seksuaalne ahistamine mõjutavad peamiselt tütarlapsi ja noori naisi ning kahjustavad nende hariduskogemust. Hariduskeskkonnas on ainulaadne võimalus panna alus sellele, et poistest ja tütarlastest saaksid täiskasvanud, kes austavad täielikult enda ja teiste identiteeti;
- soostereotüüpide vaidlustamine ja kõrvaldamine, eriti seoses stereotüüpidega, mis piiravad poiste ja tütarlaste valikuid nende õppevaldkonnas, aga ka kõigi nende stereotüüpidega, mida võidakse haridus- ja koolitustavades ning õppematerjalides edasi anda. Traditsiooniliselt meeste või naiste domineeritud kutsealad avatakse alaesindatud soost isikutele;
- jõupingutuste tegemine nõuetekohase soolise tasakaalu saavutamiseks juhtivatel ametikohtadel, sealhulgas kõrgkoolides.

2.3 Rohe- ja digipööre

Euroopa tulevase vastupidavuse ja jõukuse võtmeteguriteks on kaasavale rohe- ja digipöördele suunatud haridus- ja koolituspoliitika ning investeringud. Komisjoni suveprognoosi kohaselt kahaneb ELi majandus 2020. aastal 8,3 % ja kasvab 2021. aastal ligikaudu 5,8 %. Töötuse määr ELis suureneb 6,7 %-lt 2019. aastal 9 %-le 2020. aastal ning väheneb 2021. aastal 8 %-le²². Sel ajal tööturule sisenevatel noortel on raskem leida esimest töökohta. Kuigi lühendatud tööaeg, palgatoetused ja ettevõtete toetamine peaksid aitama töökohtade kadumist piirata, mõjutab COVID-19 pandeemia rängalt tööturgu. Digikirjaoskus on hädavajalik, eriti COVID-19-järgses maailmas. Peaaegu kõik edasised õpingud ja töökohad kõigis sektorites nõuavad mingil kujul digioskusi, kuid keskmiselt kahel Euroopa elanikul viiest vanuses 16–74 eluaastat puuduvad need oskused²³.

Üleminek keskkonnasäästlikule, ringmajanduse põhimõttest lähtuvale ja kliimaneutraalsele majandusele avaldab suurt mõju tööhõivele ja ühiskonnale²⁴. Kodanikud ootavad, et nende valitsused seaksid COVID-19 pandeemiast tingitud kriisi majanduslike ja sotsiaalsete tagajärgede leevendamiseks kehtestatavate taastemeetmete kavandamisel esikohale

²⁰ Andmed ISCED 5–8 kohta, allikas [educ_uoe_enra03](#)

²¹ Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituudi andmetel on sootundlikud poliitikameetmed ja programmid need, milles võetakse arvesse nii naiste kui ka meeste elu eripära ning millega püütakse ühtlasi kaotada ebavõrdsust ja edendada soolist võrdõiguslikkust, sealhulgas vahendite võrdset jaotamist, käsitledes seega soolist mõõdet ja võttes seda arvesse.

²² Euroopa Komisjon (2020), 2020. aasta suvine majandusprognoos: Sügav ja ebahütlane majanduslangus, ebakindel taastumine, majandus- ja rahandusküsimuste peadirektoraat.

²³ Digitaalrajanduse ja -ühiskonna indeks (DESI): <https://digital-agenda-data.eu/charts/analyse-one-indicator-and-compare-countries>

²⁴ Komisjoni aruteludokument „Euroopa kestliku arengu saavutamine aastaks 2030“.

keskkonnakaitse, et edendada üleminekut keskkonnahoidlikumale ja digitaalsemale maailmale²⁵. Ainult õigete oskuste ja hariduse toel on Euroopal võimalik saavutada rohe- ja digipöördele suunatud majanduse kestlik taastumine ning näidata seda tehes ülemaailmses eeskujus, tugevdades oma positsiooni ülemaailmses konkurentsisis ja jäädes kindlaks oma kohustusele saavutada õiglane üleminek. Ümberkujundavate eesmärkide saavutamiseks tuleb teha järgmist:

- on vaja võimaldada põhjaliku muutuse toimumist inimeste käitumises ja oskustes, alustades haridussüsteemidest ja -asutustest kui katalüsaatoritest. Meetmed peaksid olema suunatud käitumise muutmisele, keskkonnasäästliku majanduse jaoks vajalike oskuste arendamisele, uue jätkusuutliku haridus- ja koolitustaristu edendamisele ning olemasolevate hoonete renoveerimisele („renoveerimislaine“), luues seeläbi kõnealusele muutusele soodsa keskkonna²⁶;
- rohepööre nõuab lisaks investeringute tegemist haridusse ja koolitusse, et suurendada kliimanetraalse ja ressursitõhusa majanduse nimel töötavate spetsialistide arvu;
- toetada tõhusalt kestlikule arengule üleminekut, integreerides keskkonnasäästlikkuse perspektiivid loodus- ja humanitaarteadustega ning toetades muutusi oskustes, meetodites, protsessides ja kultuurides;
- haridus ja koolitus kõikidel tasanditel peaksid andma inimestele digioskused, aga ka muud pädevused, nagu ettevõtlikkus ja õppima õppimine, mida on vaja tehnoloogilisest muutusest mõjutatud tööturul toimetulekuks.

2.4 Õpetajad ja koolitajad

Õpetajad, koolitajad ja haridustöötajad on hariduses keskse tähtsusega. Neil on kõige olulisem roll hariduse muutmisel, et sellest saaks kõigi õppijate jaoks tulemusrikas kogemus. Miljonid õpetajad kogu Euroopas pidid kiiresti kohanema koolide sulgemisega COVID-19 pandeemia tõttu. Nad pidid õppimise jätkumiseks aktiivselt tegutsema ning seadma sisse innovaatilise kaugõppe oma õpilastele, keda mõjutasid liikumispiirangud. Ilma õpetajate ja koolitajateta ei saa õpilaste jaoks toimuda innovatsiooni, kaasamist ega ümberkujundavaid hariduskogemusi. Euroopa haridusruumi haridustöötajate kutseala visioon näeb ette väga pädevad ja motiveeritud haridustöötajad, kes saavad kogu oma karjääri jooksul kasutada mitmesuguseid toetuse ja ametialase arengu võimalusi. Euroopa haridusruumis peaksid õpetamise ja koolitusega seotud kutsealad olema väärtustatud.

- Vaja on väga pädevaid, entusiastlikke ja pühendunud spetsialiste. Selle saavutamiseks tuleb kõigepealt kõrvaldada õpetajate nappus. Enamikus ELi riikides on õpetajatest puudus kas kõigis valdkondades või sellistes konkreetsetes valdkondades nagu teadus, tehnoloogia, inseneeria ja matemaatika (STEM) või erivajadustega õpilaste õpetamisel. Kuna umbes kolmandik õpetajaid läheb järgmise kümne aasta jooksul

²⁵ IPSOSe küsitluse kohaselt, mis viidi 2020. aasta mais läbi 16 suuremas riigis üle kogu maailma, ootab iga neljas inimene, et valitsus seaks koroonaviiruse pandeemiast taastumise kavandamisel prioriteediks keskkonnakaitse.

²⁶ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa roheline kokkulepe“, COM(2019) 640 final.

pensionile, tuleb tähelepanu pöörata eelkõige õpetajate töö hoidmisele ja uute õpetajate leidmisele.

- Õpetaja elukutse tuleb sotsiaalses mõttes, kuid mõnes liikmesriigis ka rahalises mõttes uuesti väärtustada. Ainult viiendik keskkooliõpetajaid leiab, et nende amet on ühiskonnas väärtustatud, ja umbes pooled neist märkisid, et selles ametis põhjustab stressi suur halduskoormus²⁷.
- Õpetajad ja koolitajad vajavad pidevalt kutsealase arengu võimalusi. OECD rahvusvahelise õpetamise ja õppimise uuringu (TALIS) kohaselt väljendas märkimisväärne arv õpetajaid vajadust arendada oma pädevust erivajadustega õpilaste õpetamise, digitehnoloogia kasutamise ning mitmekeelsetes ja -kultuurilistes klassides õpetamise valdkonnas²⁸.
- Õpilaste, õpetajate ja õpetajate koolitajate rahvusvaheline liikuvus peaks saama õpetajahariduse osaks, et laiendada juurdepääsu mitmekesistele kvaliteetsete õpetamise meetoditele, mis vastavad õpilaste vajadustele.

2.5 Kõrgharidus

Üliõpilaste ja töötajate liikuvus on kõrghariduse järk-järgult avanud ning tugevdanud struktureeritud koostöö aluseid. Bologna protsess toimus rahvusvahelistumises ja liikuvuses tõukejõuna. Liikuvus annab selget lisaväärtust: tõendid näitavad, et välismaal õppimise kogemus suurendab oluliselt karjäärivõimalusi. Vähem kui kolme kuu jooksul pärast kõrgkooli lõpetamist on töö leidnud 80 % programmis „Erasmus+“ osalenud üliõpilastest. Siiski saab ainult 5 % üliõpilastest programmis „Erasmus+“ osaleda. Finantsprobleemid on endiselt üks kõige sagedasemaid põhjuseid, miks üliõpilased ei saa välismaal õppida, ning teisel kohal on mure õppimise tunnustamise pärast. Euroopa ülikoolide algatuse 41 katseprojekti raames katsetab rohkem kui 280 kõrgharidusasutust kogu ELis tihedama ja ambitsioonikama koostöö uusi mudeleid²⁹.

Kõrgharidussektor on näidanud COVID-19 pandeemia ajal oma vastupidavust ja võimet muutustega toime tulla. Samas teravdas kriis ka digitaliseerimise, uuendusliku pedagoogika, kaasamise ja heaolu, üliõpilaste, teadlaste ja personali toetamise, liikuvuse ning rahastamise valdkonnas esinevaid probleeme. Euroopa kõrgharidussüsteemid peaksid taotlema järgmisi eesmärgi:

- tihedam sügavuti koostöö kõrgkoolide vahel, mis võiks kaasa tuua ühiste õppekavade ja kursuste väljatöötamise ning võimaldaks õppijatel kergemini liikuda eri riikide haridussüsteemide vahel, arendades seeläbi üleeuroopalist andekate inimeste reservi,

²⁷ <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/volume-1-2019-education-and-training-monitor.pdf>

²⁸ https://read.oecd-ilibrary.org/education/talis-2018-results-volume-i_1d0bc92a-en#page1.

²⁹ Euroopa ülikoolide algatus toetab struktuurset ja kestlikku koostööd arendavate kõrgkoolide riikidevaheliste liitude loomist. Liidud kasutavad probleemipõhist lähenemisviisi rakendades üliõpilaste ja akadeemiliste ringkondade valdkondadevahelisi meeskondi ning teevad tihedat koostööd teadlaste, ettevõtjate ja kodanikuühiskonnaga. Euroopa ülikoolide algatus koondab kokku kõrgkoolide veebi- ja füüsilised ressursid, kursused, eksperditeadmised, andmed ja taristu, et võimendada nende tugevaid külgi ja anda järgmistele põlvkondadele võimalus lahendada üheskoos probleemid, millega Euroopa ja maailm peavad praegu toime tulema. Algatus edendab Euroopa ülikoolide vahelise kaasava ülikoolilinnaku kaudu kõiki üliõpilasarände vorme (füüsiline, veebi-, segaõpe) ja mitmekeelsust.

- sealhulgas tiptasemel teaduse ja tehnoloogia valdkonnas, nagu tehisintellekt, küberturvalisus ja kõrgjõudlusega andmetöötlus;
- sujuvat riikidevahelist koostööd võimaldav piiriülene poliitikaraamistik, mis aitab kõrgkoolide liitudel võimendada oma tugevaid külgi, koondades kokku oma eri valdkondade veebipõhised ja füüsilised ressursid, kursused, eksperditeadmised, andmed ja taristu;
 - kõrgkoolid kui nn teadmiste ruudu (haridus, teadusuuringud, innovatsioon ja teenused ühiskonnale) kesksed osalejad, kellel on tähtis roll COVID-19 pandeemiast taastumise ja kestliku arengu edendamisel Euroopas ning kes aitavad ühtlasi haridusel, teadusuuringutel ja tööturul andekatest inimestest kasu saada;
 - kvalifikatsioonide ja välismaal veedetud õppeperioodide automaatne tunnustamine edasiõppimise eesmärgil, riikidevaheliste ühistegevuste kvaliteedi tagamine ning mikrokvalifikatsioonitunnistuse andmisega lõppevate lühikursuste tunnustamine ja ülekantavus. See võimaldaks liikmesriikidel teha tihedamat ja kiiremat koostööd võrreldes sellega, mida nad saavad praegu Bologna protsessi raames teha. Euroopa haridusruum võib toimida Bologna protsessi tõekehjõuna, innustades teisi Euroopa kõrgharidusruumi liikmesriike sarnastest meetoditest kasu saama ja toetades neid selles;
 - suurem keskendumine haridusprogrammidele, mis on spetsialiseerunud kõrgema taseme digioskustele sellise tiptasemel tehnoloogia valdkonnas nagu tehisintellekt, küberturvalisus ja kõrgjõudlusega andmetöötlus, kuna nendes valdkondades valitseb ekspertide puudus.

2.6 Geopoliitiline mõõde

Hariduskoostööst on järk-järgult saanud ELi välispoliitika rakendamisel vaieldamatu pehme jõu vahendina oluline element. Liidu vahetusprogrammid aitavad inimestel luua sidemeid kogu maailmas ning need kaasavad paljusid sidusrühmasid, sealhulgas kodanikuühiskonda. Levitades Euroopa sõnumeid ja põhiväärtusi, aitavad need luua Euroopast positiivse kuvandi maailmas. Need aitavad kujundada ELi suhteid teiste riikide ja piirkondadega. Kvaliteetne rahvusvaheline koostöö haridus- ja koolitusvaldkonnas on tähtis ka olemasolevate ja tekkivate üleilmsete probleemide lahendamiseks. See on oluline liidu geopoliitiliste prioriteetide ja 2030. aasta kestliku arengu eesmärkide saavutamiseks.

Maailmakorra muutumise (nt Hiina tõus, Ameerika Ühendriikide taandumine mitmepoolsest korrast) tõttu on Euroopal vaja tõhustada rahvusvahelist koostööd, sealhulgas haridusvaldkonnas. Vajalik on edendada Euroopa huve ja väärtusi. Euroopa haridusruumi rahvusvahelise mõõtme raames on vastastikkusel, võrdsetel tingimustel ning eetilise ja ausameelsuse standarditel keskne osa ambitsioonikate partnerluste loomisel partnerriikidega kogu maailmas.

Rahvusvahelistumine on muutunud üha tuntavamaks nii kõrghariduses kui ka alg- ja keskkoolides. Nii mõnegi Euroopa üliõpilase haridustee kulgeb osaliselt või täielikult väljaspool ELi. Muudes haridussektorites, eelkõige kutsehariduses ja -õppes ning noortesektoris, on siiski tohutu potentsiaal, mida ei ole veel kasutatud. Erilist tähelepanu tuleks pöörata kolmanda taseme haridusele, võttes arvesse selle tähtsust partnerriikide järgmise põlvkonna juhtide ja ettevõtjate mõtteviisi kujundamisel kogu maailmas. Igal aastal

tuleb kolmanda taseme hariduse omandamiseks ELi sadu tuhandeid üliõpilasi kolmandatest riikidest. ELi õigusnormid³⁰ tagavad rahvusvahelistele üliõpilastele läbipaistva ja ühtse õigusraamistiku ELi sisenemiseks. Haridusasutuste koostöö nii liidus kui ka mujal aitab üle maailma ligi meelitada andekaid inimesi ning edendada vastastikust õpet ja ühiseid rahvusvahelisi teadus- ja innovatsiooniprojekte.

Aafrikas, Lääne-Balkani riikides ja eelkõige Euroopa naabruses asuvates riikides toimub haridus-, koolitus- ja teadussüsteemide reformimise protsess, mille eesmärk on edendada noorte tööhõivet, ettevõtlust, rohe- ja digioskusi ning mis peaks suurendama heaolu, stabiilsust ja julgeolekut. Euroopa haridusruumiga ühinemise laiendamine, mis hõlmab ka ELi mittekuuluvaid riike, eelkõige Lääne-Balkani riigid, on lahutamatu osa visioonist, mis tuleb 2025. aastaks saavutada.

Viimase kahe aastakümne jooksul on programm „Erasmus+“ loonud ja tugevdanud sidemeid Euroopa haridusruumi ja ülejäänud maailma vahel. Euroopa ülikoolide ja muudes maailmajagudes asuvate ülikoolide vahelises vahetuses osaleb igal aastal umbes 50 000 üliõpilast ja töötajat³¹. Rahvusvahelised partnerlused on hõlbustanud uuenduslike õppekavade ja ühise kraadiõppe väljatöötamist ning edendanud ühiseid teadus- ja innovatsiooniprojekte. See on aidanud muuta Euroopa atraktiivseks sihtkohaks, hoogustades innovatsiooni ja töökohtade loomist. Partnerriikide kõrgharidussüsteemide rahvusvahelistumist on soodustanud ka suutlikkust suurendavad meetmed, toetades seeläbi sotsiaal-majanduslikke reforme ja demokraatlikku konsolideerimist.

3 VAHENDID JA VAHE-EESMÄRGID

Selleks et saavutada koostöös liikmesriikide ja sidusrühmadega 2025. aastaks ambitsioonikas Euroopa haridusruum, kavandab komisjon alates 2018. aastast käimasolevate algatuste täiendamiseks mitu uut algatust, mis on kooskõlas eelmises osas kirjeldatud kuue mõõtmega³².

3.1 Kvaliteedi parandamine hariduses

Kvaliteedi parandamine hariduses nõuab kooskõlastatud jõupingutusi, mis on kohandatud iga süsteemi probleemidele. ELi-üleised eesmärgid suunavad liikmesriikide ja nende haridusmaastiku tegevust, et keskenduda oskuste tasemele, ning suurendavad osalemist ja

³⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/801 kolmandate riikide kodanike teadustegevuse, õpingute, praktika, vabatahtliku teenistuse, õpilasvahetuseprogrammides või haridusprojektides osalemise ja *au pair*'ina töötamise eesmärgil riiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta.

³¹ Erasmus Munduse ühise magistriõppekava raames praegu pakutava 130 programmi kaudu antakse üliõpilastele kogu maailmas rohkem kui 2 500 ELi rahastatud stipendiumi aastas, et nad osaleksid integreeritud magistriõppes kahes või enamas Euroopa ülikoolis. Institutsionaalsel tasandil arendavad suutlikkuse suurendamise partnerlused kõrghariduse valdkonnas uusi õpetamismeetodeid, suurendavad oskusi ja parandavad kõrghariduse juhtimist nii ELi naaberriikides kui ka kaugemal asuvates arenevates või tärkava turumajandusega riikides. Igal aastal valitakse välja 150 projekti, mis edendavad kõrgharidust kui laiema ühiskondliku ja majandusliku arengu tokejõudu ning täiendavad tõhusalt ELi arengu- ja koostööpoliitikat.

³² Teatavate algatuste rahastamine võib sõltuda asjakohaste programmide alusaktide vastuvõtmisest ja neid viiakse ellu vastavalt asjaomastele normidele.

edendavad õpiväljundeid. ELi tasandil kogemuste vahetamise ja vastastikuse toetamise eesmärk on pakkuda teavet liikmesriikide poliitika kujundamiseks. Selle saavutamiseks tehakse eelkõige järgmist.

- Komisjon aitab liikmesriikidel **kindlaks määrata tõhusad poliitikareformid**, mis toetavad **põhioskuste** paremat omandamist. See on seotud eelkõige õppekava ja hindamisega, samuti institutsioonide ja töötajate suutlikkusega olla innovaatiline ning arendada oma õppemeetodeid ja -keskkonda. Komisjon toetab ka **Euroopa sidusrühmade organisatsioonide, õpetajate ühenduste ja õpetajahariduse pakkujate koostööd**, et nad tegutseksid koos ning annaksid panuse poliitikasoovitustesse, mis käsitlevad **innovaatilisi ja multidistsiplinaarseid õpetamis- ja õppimismeetodeid põhioskuste omandamiseks**. Riikide meetmete rakendamiseks võib kasutada muid allikaid, näiteks Euroopa struktuuri- ja investeerimisfonde või taaste ja vastupidavuse rahastamisvahendi raames kättesaadavaid vahendeid.
- Komisjon kavatseb Erasmuse programmi tõhustada, ajakohastades **õpiliikuvuse raamistikku**. See võimaldab suuremal hulgal õppijatel ja õpetajatel ületada takistused ja kasutada ära liikuvuse võimalusi. Läbivaadatud raamistik käsitleks kolme probleemi: i) võimaluste tagamine palju laiemale osalejate ringile, ii) keskkonnahoidlik ja digitaalne liikuvus, sealhulgas veebipõhiste ja füüsiliste vahetuste kombineerimine, iii) tasakaalustatud liikuvuse soodustamine.
- **Mitmekeelsuse** edendamiseks kutsutakse riigi, piirkonna ja kooli tasandi sidusrühmi üles rakendama ulatuslikumalt *nõukogu 2019. aasta soovitus tervikliku keeleõppekäsituse kohta*, sealhulgas kutsehariduses ja -õppes. Komisjon püüab tulevase Erasmuse programmi rahastamis- ja vastastikuse õppimise meetmete abil toetada liikmesriike nn keeleteadlike koolide edendamisel, suurendades lõppkokkuvõttes erineva taustaga õpilaste õppekeele oskust³³. Erasmuse programmi eesmärk on jätkata keeleoskuse toetamist elukestva õppe perspektiivis, pakkudes õpetamise ja õppimisega seotud liikuvusvõimalusi välismaal, kuid toetades ka edasist koostööd haridus- ja koolitusteenuse osutajate vahel kõikidel tasanditel.
- Selliste **valdkonnaüleste oskuste** nagu kriitiline mõtlemine, ettevõtlikkus, loovus ja kodanikuaktiivsus edendamine on järgmise põlvkonna üliõpilaste, teadlaste ja novaatorite jaoks võtmetähtsusega, et ehitada üles vastupidav ühiskond³⁴. Tulevase Erasmuse programmi eesmärk on pakkuda kõigil tasanditel õppijatele oskuste arendamiseks mitmesuguseid võimalusi, eelkõige haridus- ja koolitusasutustele suuremaid võimalusi arendada koostöös oma teadmumaastikega välja rohkem valdkondadevahelised, õppijakesksed ja probleemipõhised lähenemisviisid. Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid võivad toetada piirkonna ja riigi tasandi meetmeid selliste oskuste arendamiseks.
- Komisjon viib kokku haridusvaldkonna sidusrühmad ja liikmesriikide esindajad, et õhutada vastastikust õppimist ja **Euroopa perspektiivi arendamist hariduses**. Selle

³³ Nagu on kirjeldatud nõukogu 22. mai 2019. aasta soovitus tervikliku keeleõppekäsitluse kohta (ELT C 189, 5.6.2019, lk 15).

³⁴ Euroopa oskuste tegevuskavas nähakse ette meetmed valdkonnaüleste oskuste valideerimise parandamiseks.

eesmärk on laiendada ja tõhustada **Jean Monnet' meetmeid**, tuues need koolidele lähemale, et edendada Euroopa eluviisi, kestlikkust ja ELi väärtusi³⁵.

- Selleks et luua demokraatlikud hariduskeskkonnad, kus ei esine kiusamist, kahjustavat kõnet ega väärinfot, kavatseb komisjon jätkata Erasmuse programmi kaudu liikmesriikide ja sidusrühmade toetamist nõukogu 22. mai 2018. aasta soovitusel (mis käsitleb ühiste väärtuste, kaasava hariduse ja õpetamise Euroopa mõõtme edendamist)³⁶ rakendamisel.

3.2 *Hariduse ja koolituse muutmise kaasavamaks ja sootundlikumaks*

Vastates liikmesriikide poliitikavajadustele, kutsub komisjon liikmesriikide eksperdid ja sidusrühmad spetsiaalsete **vastastikuse õppimise ja koostöö** platvormide kaudu kokku, et toetada sooliselt eristatud andmete kogumist ja innovatsiooni kaasava ja sooliselt võrdse hariduse edendamiseks. See peaks aitama suunata riikide ja ELi investeeringud kõige enam abi vajavatele rühmadele ja valdkondadesse.

Uuel programmitöö perioodil pööratakse erilist tähelepanu kaasamisele, võrdsusele ja mitmekesisusele nii **Erasmuse programmis kui ka Euroopa solidaarsuskorpuse programmis**. Töötatakse välja mitmetahuline lähenemisviis programmi kaasavamaks muutmisele, võttes muu hulgas kasutusele paindlikumad ja kättesaadavamad vormid, toetusmeetmed osalejate ettevalmistamiseks ja saatmiseks ning finantsmeetmed nende toetamiseks, kellel oleks raske programmis osaleda.

Hariduse kaasavat mõõdet aitaksid suurendada ka järgmised algatused.

- Algatus „**Õpiedu saavutamise teed**“ aitaks kõigil õpilastel saavutada põhioskuste baastaseme³⁷. Algatuses pööratakse erilist tähelepanu rühmadele, kelle puhul on ebapiisavate saavutuste ja haridussüsteemist varakult lahkumise oht suurem. Tuginedes nõukogu 2011. aasta soovitusel varakult haridussüsteemist lahkumise vähendamise poliitika kohta, töötab komisjon koos liikmesriikidega välja **poliitikasuunised madala haridustasemega noorte osakaalu vähendamiseks ja keskhariduse omandamise suurendamiseks**. See tugineb neljale sambale: i) järelevalve (võimaldab jälgimist ja sihipäraseid meetmeid), ii) ennetamine (eelkõige riskirühmade puhul), iii) varajane sekkumine (raskusi juba kogevate õpilaste puhul) ja iv) kompenseerimine (nende puhul, kelle tulemused on juba halvad ja kes vajavad teist võimalust)³⁸. Komisjon kasutab aktiivselt ära ka Euroopa poolaastat. Ta pakub

³⁵ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse liidu haridus-, koolitus-, noorte- ja spordiprogramm „Erasmus“ ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1288/2013, COM(2018) 367 final.

³⁶ ELT C 195, 7.6.2018, lk 1.

³⁷ Oskuste baastase viitab 2. tasemele OECD PISA uuringus, milles määratakse tasemete vahemikud kindlaks 6-punktilisel skaalal. 2. taseme lugemisoskus vastab tasemele, millest alates on lugejatel oskused, mis võimaldavad neil õpilaste, töötajate ja kodanikena tõhusalt ja produktiivselt elus osaleda. PISA kohaselt on ebapiisavate saavutustega need õpilased, kes ei saavuta 2. taset, mis on ühiskonnaelus edukaks osalemiseks vajalik minimaalne oskuste tase. Baastaseme ja ebapiisavate saavutuste mõistete vahelisest seosest tulenevalt on kehtestatud ELi eesmärgid, mis on seotud ebapiisavate saavutustega põhioskuste ja digipädevuse valdkonnas.

³⁸ Nõukogu 28. juuni 2011. aasta soovitus varakult haridussüsteemist lahkumise vähendamise poliitika kohta (ELT C 191, 1.7.2011, lk 1).

liikmesriikidele kohandatud poliitikaalast tuge nende jõupingutustes tõsta pädevustaset, pöörates erilist tähelepanu haridustaseme lahutamisele sotsiaal-majanduslikust taustast. Algatus aitab ennetada noorte töötust ja komisjon tagab selle tiheda kooskõlastamise meetmetega, mis on kavandatud hiljutises ettepanekus tugevdatud noortegarantii kohta³⁹.

- Komisjon kutsub kokku eksperdirühma, et töötada välja ettepanekud strateegiate kohta, mille eesmärk on luua **toetavad õpikeskkonnad ebapiisavate saavutuste ohus olevatele rühmadele**⁴⁰ ja **toetada heaolu koolis**. See hõlmab tegelemist järgmiste küsimustega: soopõhised probleemid, nagu soostereotüübid hariduses ja haridusalases karjääris ning poiste ebapiisavad saavutused, samuti kiusamine ja seksuaalne ahistamine. Viimati nimetatud kontekstis tuleks toetada ka naisi ja tütarlapsi, et arendada nende enesekaitset internetivägivalla vastu. Riiklikul tasandil meetmete võtmiseks võivad liikmesriigid kasutada mitut rahastamisvahendit, Euroopa Sotsiaalfondi või taaste ja vastupidavuse rahastamisvahendi raames kättesaadavaid vahendeid.
- Kuna alushariduses ja lapsehoius osalemine on oluline tegur põhioskuste hilisemal omandamisel, toetab komisjon liikmesriike kvaliteetseid alusharidus- ja lapsehoiusteeme käsitleva Euroopa kvaliteediraamistiku rakendamisel⁴¹. Selleks et valmistada lapsi paremini ette õpiedu saavutamiseks kogu elu jooksul, teeb komisjon 2021. aastal kättesaadavaks parimate tavade vahetamisel ning ekspertide ja sidusrühmade panusel põhinevad vahendid kaasamise tagamiseks alushariduses ja lapsehoius ning ülevaate saamiseks töötajate põhipädevustest selles valdkonnas. Komisjon töötab ka välja lastegarantiid.
- Selleks et suurendada kutsehariduse ja -õppe süsteemide kaasavust ja parandada nende kvaliteeti, nagu on välja kuulutatud Euroopa oskuste tegevuskavas, kavatseb komisjon toetada **Erasmuse programmi vahenditest 50 kutsehariduse tipptaseme keskuse loomist**. Kutsehariduse tipptaseme keskustest saavad tugikeskused nii noorte esmase koolitamise kui ka täiskasvanute täiend- ja ümberõppe valdkonnas.
- Kõrghariduse ning kutsehariduse ja -õppe süsteeme tuleb kohandada, et tugevdada nende võtmerolli elukestva õppe toetamisel ning mitmekesisema õpilaskonna kaasamisel. See nõuab põhjalikku muutust mõtteviisis, kultuuris ja struktuuris. Komisjon teeb selle eesmärgi saavutamiseks liikmesriikidega koostööd ning kavatseb anda toetust nii Erasmuse programmi kui ka muude ELi fondide ja rahastamisvahendite kaudu. Nagu on ette nähtud oskuste tegevuskavas, töötab komisjon lisaks välja **Euroopa lähenemisviisi mikro kvalifikatsioonitunnistustele**, et aidata laiendada õppimisvõimalusi ja tugevdada kõrg- ning kutseharidus- ja koolitusasutuste rolli elukestvas õppes, pakkudes paindlikumaid ja moodulipõhiseid õppevõimalusi. Need on kasulikud mitte ainult spetsialistidele, vaid võivad ka täiendada bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõppe õppekavasid. Üha rohkem täiskasvanuid (kõrgharidusega või ilma) peavad ümberõppeks ja oskuste täiendamiseks kasutama paindlikumaid alternatiive kui täieliku kraadiõppe läbimine, et ületada lõhe nende esialgse formaalse kvalifikatsiooni raames saadud õpiväljundite

³⁹ Ettepanek: nõukogu soovitus töösilla kohta, millega tugevdatakse noortegarantiid, COM(2020) 277 final.

⁴⁰ Komisjon jätkab ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele, sealhulgas romadele, rändajatele ja pagulastele suunatud konkreetsete algatuste edasist väljatöötamist.

⁴¹ Nõukogu 22. mai 2019. aasta soovitus kvaliteetsete alusharidus- ja lapsehoiusteemide kohta (ELT C 189, 5.6.2019, lk 4).

ja oskustega seoses tööturul tekkivate vajaduste vahel. Vajadus paindlikumate ja kaasavamate õppimisvõimaluste järele on suurenenud, kuna õpilaskond muutub mitmekesisemaks ja õppimisvajadused muutuvad dünaamilisemaks. Kuigi üha rohkem kõrgkoole, sealhulgas Euroopa ülikoolid, tegelevad juba nende mikrokvalifikatsioonitunnistuste väljatöötamisega, puudub ühine määratlus ning ühine lähenemisviis seoses nende valideerimise ja tunnustamisega. Vastavalt oskuste tegevuskavale kavatseb komisjon esitada **2021. aastal nõukogu soovitus** ettepaneku. Soovitus eesmärk oleks tagada, et Euroopa meetmed toetavad usalduse loomist mikrokvalifikatsioonitunnistuste vastu kogu Euroopas ning et 2025. aastaks on võetud kõik vajalikud meetmed mikrokvalifikatsioonitunnistuste laialdasemaks kasutamiseks, ülekantavuseks ja tunnustamiseks.

- **Mitteformaalne õppimine, sealhulgas vabatahtlik tegevus**, aitab omandada elus ning kutsealal vajalikke oskusi ja pädevusi. Neid oskusi ja pädevusi tuleb edendada, väärtustada ja täielikult tunnustada⁴². Euroopa solidaarsuskorpus on integreerinud õpiväärtuse ja selle tunnustamise täielikult oma eesmärkidesse ja tegevusse. Siiski esineb veel takistusi vabatahtliku tegevuse piiriülesele liikuvusele, sealhulgas õpiväljundite tunnustamisele tööandjate seas. Tuginedes nõukogu 2008. aasta soovitus (noorte vabatahtlike liikuvuse kohta)⁴³ läbivaatamisele, esitab komisjon 2021. aastal ajakohastatud poliitikasuunised, et kõrvaldada õiguslikud, rahalised ja haldustõkked, mis ikka veel takistavad noorte piiriülest vabatahtlikku tegevust ja solidaarsust. See aitab tulevase Euroopa solidaarsuskorpuse programmi raames veelgi parandada piiriüleste kogemuste kaasavust, kvaliteeti ja tunnustamist.
- Valitsused koos sidusrühmadega peaksid edendama **soolist võrdõiguslikkust** kõigis haridus- ja koolitussektorites, sealhulgas tagades poistele ja tütarlastele ning naistele ja meestele kogu nende mitmekesisuses juurdepääsu kvaliteetsele haridusele.
- Valitsused koos sidusrühmadega peaksid edendama kaasavat haridust kõigis haridus- ja koolitussektorites kooskõlas liikmesriikide ja ELi võetud kohustustega ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamisel.
- Komisjon kavatseb aidata teadusuuringuid tugevdada, sealhulgas **programmi „Euroopa horisont“** toel, uurides **soo rolli haridus- ja koolituspoliitikas**, aga ka seoseid soo, hariduse ning sotsiaalse ja majandusliku edu vahel.
- Õpetajate akadeemiate raames pakutavad spetsiaalsed moodulid aitaksid leida lahendusi **sootundliku õpetamise tõhusaks edendamiseks koolides**.
- **Kõrghariduse ümberkujundamise uus tegevuskava** edendab soolist tasakaalu akadeemilistel ametikohtadel ja õppevalikutes ning soolise võrdõiguslikkuse mõõtme integreerimist ülikoolide õppekavadesse. Uue tegevuskava meetmetes pööratakse erilist tähelepanu naistele, kes töötavad kõrgkoolides otsustustasandi ametikohtadel.
- Komisjon teeb Euroopa haridusruumi spetsiaalsete töösuundade ettepaneku, võimaldades välja töötada **poliitikasuunised soolise võrdõiguslikkuse kohta hariduses ja koolituses**. See hõlmab juhiseid sootundlike haridusprotsesside

⁴² Vt nõukogu 2012. aasta soovitus mitteformaalse ja informaalse õppe valideerimise kohta (2012/C 398/01) ja selle hiljutine hindamine, SWD(2020) 121.

⁴³ Nõukogu 20. novembri 2008. aasta soovitus noorte vabatahtlike liikuvuse kohta Euroopa Liidus (ELT C 319, 13.12.2008, lk 8).

väljatöötamiseks. Komisjon käsitleb oma töös soolist mõõdet seoses Euroopa haridusruumi toetavate tõendite, uuringute ja analüüsidega.

3.3 *Rohe- ja digipöörde toetamine hariduses ja koolituses ning nende kaudu*

Rohe- ja digipöörde saavutamiseks soovib komisjon tähtsustada meetmeid, mis aitavad inimestel omandada kestlikus ja ressursitõhusas ühiskonnas ja majanduses elamiseks ning nende arendamiseks ja toetamiseks vajalikke teadmisi, võimeid, väärtusi ja hoiakuid. Hariduse ja koolituse põhieesmärkide saavutamise toetamiseks võib kasutada ka selliseid rohe- ja digipööret toetavaid rahastamisprogramme nagu taaste ja vastupidavuse rahastamisvahend ning õiglase ülemineku fond; liikmesriigid peaksid võimalusi hoolikalt kaaluma ja esitama asjakohased ettepanekud. Samuti aitab praktiline digikogemus hariduses ja koolituses kõigil inimestel anda oma panuse üliühendatud ühiskonda ja olla selles edukas.

- Komisjon käivitab 2020. aasta lõpuks **kliimaalast haridust edendava koalitsiooni**, et ära kasutada oskusteavet, pakkuda vahendeid võrgustike loomiseks ning toetada õpetajate, õpilaste ja üliõpilastega seotud loovaid lähenemisviise. Koostöös Euroopa kliimapaktiga on see ühenduslüli alt üles suunatud algatuste ja ELi tasandi meetmete vahel, toetades võetud kohustusi ja konkreetseid meetmeid, et muuta kestlikkusega seotud käitumist kõikjal ELis.
- Selleks et aidata integreerida rohepöörde ja kestlikkus kooli- ja kõrgharidusse ning kutseõppesse, teeb komisjon 2021. aastal ettepaneku võtta vastu **nõukogu soovitus keskkonnasäästlikkust käsitleva hariduse kohta**. Soovitus antakse koolidele, kõrgkoolidele ja õpetajatele juhiseid, kuidas teha liikmesriikide vahel koostööd ja vahetada kogemusi keskkonnasäästlikkust käsitleva hariduse valdkonnas. Selleks et aidata arendada ja hinnata teadmisi, oskusi ja suhtumist kliimamuutustesse ning kestlikku arengusse, esitab komisjon ka **Euroopa pädevusraamistiku** ettepaneku, mis võidakse siduda nõukogu soovitusega.
- Komisjon edendab **haridustaristu muutmist keskkonda säästvamaks**. Haridustaristu moodustab ELi riikides keskmiselt 8 % haridus- ja koolituskuludest. Hoolimata sellest ei ole enamik koolihooneid ja paljud ülikoolihooned uute pädevuste ja õppemeetoditega seotud nõudluse rahuldamiseks piisavalt varustatud või ei vasta tänapäevastele energiastandarditele ning koolihoonetes on märkimisväärne potentsiaal rohealade arendamiseks, et soodustada suhtlemist ja õppimist. Komisjon kavatab teha koostööd Euroopa Investeeringupangaga, sealhulgas programmi „InvestEU“ kaudu,⁴⁴ et võimaldada liikmesriikidel kasutada kõiki kättesaadavaid rahastamisallikaid nii digitaalse kui ka füüsilise taristu arendamiseks haridus- ja koolitusvaldkonnas ning suurendada nende kasutamiseks vajalikku suutlikkust.
- Algatuse „**Teadlased koolides**“ eesmärk on tuua teadus koolidesse ja võimaldada Marie Skłodowska-Curie meetme raames toetust saavatel noortel teadlastel suhelda õpetajate ja õpilastega kliimamuutuste, kestliku arengu, digitaliseerimise ja tervishoiu teemal ning muudes Euroopa roheline kokkuleppega hõlmatud küsimustes.

⁴⁴ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse InvestEU programm, COM(2018) 439 final.

- Selleks et vähendada digioskuste nappust⁴⁵ elukestva õppe perspektiivis ning tugevdada Euroopa haridus- ja koolitussüsteemide digisuutlikkust ja vastupidavust, teeb komisjon uue **digiõppe tegevuskava** raames ettepaneku, mis käsitleb uut terviklikku lähenemisviisi digiõppele ja -haridusele Euroopa tasandil. See sisaldab ambitsioonikaid meetmeid, mis on seotud kahe strateegilise prioriteediga: edendada Euroopa digiharidusmaastiku arengut ning suurendada digipädevusi ja -oskusi digipöörde läbiviimiseks⁴⁶.
- Tulevase **programmi „Digitaalne Euroopa“** raames kavandatakse kõrgema taseme digioskuste rahastamist sellistes valdkondades nagu tehisintellekt, küberturvalisus ja kõrgjõudlusega andmetöötlus, et toetada liikmesriikide vajadust digieksperptide järele.
- Koostöös **Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituudi (EIT)** ja selle teadmis- ja innovaatikakogukondadega ning programmi „Euroopa horisont“ muude osadega laiendatakse digi- ja ettevõtlusoskuste seminaride pakkumist (40 000 üliõpilast) ning korraldatakse naisüliõpilastele ettenähtud lühiajalised praktikaprogrammid digivaldkonnas ja ELi STEM-valdkondades eri majandussektorites.
- Kooskõlas ettepanekutega on **tulevased Erasmuse ja Euroopa solidaarsuskorpuse programmid** keskkonnasäästlikumad ja digitaalsemad. Füüsilist liikuvust võiks täiendada virtuaalne ja segaliikuvus. Keskkonna- ja digiteemad peaksid olema tulevikku vaatavates ja strateegilistes koostööprojektides prioriteetse tähtsusega. Programmidega ühtlustatakse digitaalne mõõde liikuvus- ja koostöömeetmetes ning nende eesmärk on toetada kliimasõbralikke koostöö- ja projektitöövahendeid. Meetmeid täiendaksid edasised algatused, nagu stiimulite pakkumine vähese CO₂ heitega füüsiliseks liikuvuseks.

3.4 Haridustöötajate kutsealal pädevuse ja motivatsiooni suurendamine

Riikide poliitikakujundajad ja eksperdid rõhutasid ELi tasandi koostöö potentsiaali haridustöötajate kutseala tugevdamisel. Sellest lähtudes teeb komisjon mitu algatust, et paremini toetada õpetajate, koolitajate ja koolijuhtide pädevuse arendamist ja karjäärivõimalusi ning suurendada haridustöötajate kutseala atraktiivsust. Kõnealused algatused aitavad parandada ametialase arengu võimalusi ja eri viisidel arendatud individuaalse pädevuse tunnustamist. Need edendavad õpetajate, koolitajate ja koolijuhtide karjäärivõimaluste mitmekesistamist ning soodustavad isiklikku, kooli ja süsteemi arengut. Lisaks parandavad need õpetajate õpirännete kvaliteeti ja suurendavad õpirännete arvu ning muudavad liikuvuse õpetajate põhi- ja täiendõppe lahutamatuks osaks. Peale selle soodustavad need algatused õpetajate, õpetajahariduse pakkujate ja teaduspõhise õpetajahariduse vahelist koostööd. Samuti on oluline, et algatused toetavad õpetajate

⁴⁵ Digitaliseerimine tähendab elu-, õpetamis-, õppimis-, töötamis- ja suhtlemisviiside põhjalikku muutust. Euroopa haridusruumis peavad haridus ja koolitus muutuma täielikult digitaalseks, et uusi tehnoloogialahendusi ning õpetamis- ja õppemeetodeid maksimaalselt ära kasutada. Samal ajal on Euroopa haridussüsteemidel tähtis osa riskide leevendamisel ning uute tehnoloogialahenduste ja tehisintellekti võimaluste kasutamisel. 2019. aastal teatas 56 % ELi 16–74-aastastest elanikest, et neil on vähemalt põhilised digioskused, mis tähendab, et peaaegu poolel elanikkonnast puuduvad enamiku tänapäeva töökohtade jaoks vajalikud oskused.

⁴⁶ Üheks näiteks on toetus, mida pakuvad õpetajatele, õpilastele ja lapsevanematele ELi rahastatud [turvalisema interneti keskuste](#) Euroopa võrgustik liikmesriikides ning ELi portaali [betterinternetforkids.eu](#) koos õppematerjalidega alaealiste kaitsmiseks ja võimestamiseks internetis.

koondavat jõudu saadud kogemuste jagamisel ja ühiskonna teavitamisel, et nende häääl paremini kuuldav oleks. Nende eesmärkide saavutamiseks tehakse järgmist.

- Komisjonil on kavas käivitada 2021. aastal uue Erasmuse programmi raames **Erasmuse õpetajate akadeemiad**, et luua õpetajate õppeasutuste ja ühenduste võrgustikud. Akadeemiad loovad aja jooksul eelkõige õpetajate põhiõppe ja pideva kutsealase arengu valdkonnas praktikakogukonnad, kellelt saaks teavet õpetajaharidust käsitleva poliitika kujundamiseks riikide ja Euroopa tasandil ning kes toetaksid innovatsiooni õpetajate kutsealal. Need võrgustikud pakuvad õpetajatele ja õpilastele õppimisvõimalusi ühist huvi pakkuvates pedagoogilistes küsimustes. Spetsiaalsed moodulid käsitlevad selliseid teemasid nagu dialoogi pidamine ühiskonnaga, kestlikku arengut toetav haridus või õpetamine mitmekeelsetes klassides. Erasmuse õpetajate akadeemiad kasutavad ära institutsioonide ning teiste õpetajahariduse pakujate ja ühenduste vahelisi struktuurseid partnerlusi ja ühisprogramme, mille iseloomulikuks jooneks on piiriülene koolitus ja õppimine. 2025. aastaks tuleks luua 25 Erasmuse õpetajate akadeemiat.
- Komisjon koostab **Euroopa suunised riiklike karjääriraamistike väljatöötamiseks aastatel 2021–2022**, toetades seega koolihariduse valdkonna spetsialistide karjääri arengut. Seda tehakse riikidevahelise vastastikuse õppimise kaudu, kohandades ja rakendades kooliharidusalase karjääri ühtse raamistiku kontseptsiooni⁴⁷.
- Tulevase liikuvusraamistikuga tehtava töö osana ja kooskõlas Erasmuse õpetajate akadeemiatega töötab komisjon koos liikmesriikide ja sidusrühmadega välja **poliitikaraamistiku, et suurendada Euroopa õpetajate õpirännete arvu ja parandada õpirännete kvaliteeti** vastavalt õpetajate tegelikele liikuvusvajadustele.
- Komisjon loob 2021. aastaks **Euroopa innovaatilise õpetamise auhinna**, et tunnustada sellel kutsealal erakordset panust andvate õpetajate (ja nende koolide) tööd. Algatus tugineb heale tavale, nagu Euroopa keelemärk, Jan Amos Comeniuse auhind ning eTwinningu riiklikud ja Euroopa auhinnad.

3.5 Euroopa kõrgkoolide tugevdamine

Euroopa kõrgkoolid on nii Euroopa haridusruumi kui ka Euroopa teadusruumi kese ning neil on suurepärane võimalus need ruumid omavahel ühendada. Nendevahelise täieliku koostoime tagamiseks on komisjon võtnud kohustuse toetada liikmesriike ja kõrgkooli sellise **poliitikaraamistiku loomisel, mis võimaldab sujuvat ja ambitsioonikat riikidevahelist koostööd Euroopa kõrgkoolide vahel**. See tugineb kogemustele, mis on saadud programmi „Erasmus+“ raames välja valitud Euroopa ülikoolide liitudest, mida toetatakse ka programmi „Horisont 2020“ vahenditest.

Eesmärk on motiveerida rohkem kui 5 000 kõrgkooli kogu Euroopas kohanema COVID-19-järgsete tingimustega ning koolitama tulevasi põlvkondi ja luua ühiselt piiri-, teadusharu- ja

⁴⁷ Nagu on välja töötatud Euroopa Komisjoni 2020. aasta raamistiku HK 2020 (strateegiline raamistik üleeuroopaliseks koostööks hariduse ja koolituse alal) kohases dokumendis: „Õpetajate ja koolijuhtide karjääri toetamine: poliitikasuunis“. Kättesaadav aadressil <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6e4c89eb-7a0b-11ea-b75f-01aa75ed71a1/language-en>

kultuuriülesed teadmised, et saavutada vastupidav, kaasav ja kestlik ühiskond. Komisjon teeb kõrgharidussektori ja liikmesriikidega koostööd, et luua üheskoos stiimulid Euroopa kõrgkoolide kiiremaks ümberkujundamiseks avatud ja kaasaval viisil.

Selline ümberkujundamine keskendub kõrgkoolide **ühendatusele**, aga ka nende ühendatusele ümbritsevate ökosüsteemide ja ühiskonnaga, nii et oleks hõlmatud kõik neli ülikoolide missiooni: haridus ja teadusuuringud, mis viivad innovatsioonini ja ühiskonnale teenuste osutamiseni. **Kaasamine** on samuti üks põhieesmärke, et tagada juurdepääsetavad kõrgkoolid, mis oleksid avatud mitmekesisele üliõpilas- ja teadlaskonnale ning pakuksid rohkem võimalusi elukestvaks õppeks. Kolmandaks pööratakse ümberkujundamisel tähelepanu **digi- ja rohepöördega seotud valmisolekule ja vastupidavusele**, et toetada ülikooli nende jõupingutustes, mille eesmärk on luua, edendada ja tugevdada digivõimekust ja keskkonnahoiu suutlikkust ning digivahendeid. Kooskõlas digiõppe tegevuskavaga tugevdatakse sellega üliõpilaste, töötajate ja teadlaste digioskusi ja -pädevusi. Kuna kõrgharidus on Euroopa rohelise kokkuleppe ja kestliku arengu eesmärkide saavutamise võtmetegur, toetab ümberkujundamine kestlikku arengut toetava õppe ja koolituse integreerimist ja süvalaiendamist kõigis valdkondades ja kõigil tasanditel valdkondadevahelise ja probleemipõhise lähenemisviisi abil, mille oluline osa on **innovatsioon**. Peale teadusuuringutega seotud innovatsiooni on sama oluline tagada innovatsioon õpilaskeskses õppimises ja õpetamises ning paindlikumad ja moodulipõhised õppe- ja karjäärivõimalused. Programmi „Digitaalne Euroopa“ raames võetavate meetmetega toetatakse akadeemiliste ringkondade, teadusasutuste ja ettevõtjate koostööd konkreetsetes digivaldkondades, et tugevdada neid valdkondi andekate inimeste ligimeelitamiseks, koolitamiseks ja ümberõpetamiseks.

Sel eesmärgil alustab komisjon sel aastal veebipõhise avaliku konsultatsiooni läbiviimist, mida täiendavad sihtotstarbelised konsultatsiooniüritused. Sellega algatatakse **kõrghariduse ümberkujundamiskava** ühine loomine 2021. aasta lõpuks.

Seda ümberkujundamiskava toetavad järgmised konkreetsed algatused.

- Komisjoni eesmärk on tegeleda Erasmuse programmi raames ning koostoimes programmidega „Euroopa horisont“ ja „Digitaalne Euroopa“ ning muude ELi rahastamisvahenditega **Euroopa ülikoolide algatuse täieliku rakendamisega**. Tuginedes 2019. ja 2020. aastal tegevust alustanud Euroopa ülikoolide liitude kogemustele, teeb komisjon liikmesriikide ja kõrgharidussektoriga koostööd Euroopa ülikoolide visiooni optimeerimiseks ja tekkinud **konkreetsete takistuste kõrvaldamiseks**, et kõrgharidussektor saaks saavutada oma kõrged eesmärgid.
- ELi STEM-koalitsiooni⁴⁸ toetusel aitab komisjon edendada kõrghariduse uute õppekavade väljatöötamist inseneriteaduste ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia valdkonnas, tuginedes STEAMI⁴⁹ lähenemisviisile. Kooskõlas Euroopa oskuste tegevuskavas esitatud meetmetega uurib komisjon viise ja

⁴⁸ ELi STEM-koalitsioon on kogu ELi hõlmav võrgustik, mida toetatakse Erasmuse programmi raames ja mis töötab selle nimel, et saavutada Euroopas parem STEM-haridus (teadus, tehnoloogia, inseneeria, matemaatika).

⁴⁹ Vt komisjoni talituste tödokument.

vahendeid, kuidas muuta STEMi erialad naistele atraktiivsemaks. See aitab edendada nii üliõpilaste kui ka akadeemiliste töötajate soolist tasakaalu ning suurendada asjaomaseid oskusi ja pädevusi omavate inimeste reservi selles äärmiselt vajalikus valdkonnas.

- Sellega seoses uurib komisjon koos liikmesriikide ja sidusrühmadega ka sellise **Euroopa kraadi** väljatöötamist, mis võiks pakkuda raamistiku ülikoolide liitude (nt Euroopa ülikoolid) ühiste kraadide andmise lihtsustamiseks. Selline Euroopa kraad on aluselement, mis võimaldab üliõpilastel kõikidel tasanditel ja erialadel usaldusväärseid pedagoogilisi juhiseid järgides valida, mida riikidevahelisse ülikoolide liitu kuuluvates ülikoolides õppida ning kus ja millal seda teha.
- Kõrgkoolid peaksid hõlbustama ühiste moodulprogrammide tõhusamat kasutuselevõttu. Lisaks diplomite vorminõuetele on see seotud ka akrediteerimise ja kvaliteedi tagamisega. Komisjon omalt poolt tõhustab vajalike läbipaistvusvahendite rakendamist koostöös riiklike akadeemilise tunnustamise infokeskuste, kõrgkoolide, kvaliteeditagamise asutuste ja muude peamiste sidusrühmadega. See töö tugineb edukatele programmi „Erasmus+“ projektidele, nagu välise kvaliteeditagamise aruannete andmebaas, digitaalse diplomilisa kasutamine ja edendamine, veebipõhiste kursusekataloogide ja õppeprogrammide andmebaaside loomine ning uute tehnoloogialahenduste, näiteks plokiahela arendamine, et aidata edasiõppimise eesmärgil rakendada automaatset tunnustamist. Tõeline üleeuroopaline tunnustamise ja kvaliteeditagamise süsteem tagab, et väline kvaliteeditagamine kindlustab kõrgkoolide autonoomia ning säilitab samal ajal üldsuse usalduse edasiõppimise eesmärgil toimuva automaatse tunnustamise vastu liikmesriikides ja nende vahel. Sel eesmärgil **vaatab** komisjon koostöös liikmesriikide ja kõrgharidussektoriga **läbi nõukogu ja parlamendi soovitusel kvaliteedi tagamise kohta**^{50 51}.
- Komisjon uurib tihedas koostöös liikmesriikide ja kõrgharidussektoriga **ülikoolide liitude** (nt Euroopa ülikoolid) **põhikirja** vajalikkust ja teostatavust. Kui see on põhjendatud, võidakse alates 2023. aastast võtta meetmeid, et hõlbustada sellist süvendatud ja kestlikku koostööd eri liikmesriikide haridusasutuste vahel. Võimalikud meetmed võivad hõlmata rahastamise, akrediteerimise, kvaliteedi tagamise, üliõpilaste ja töösuhete ning taristuhaldusega seotud piiriülese koostöö lahendusi. Uuritakse olemasolevate riiklike ja Euroopa põhikirjade, näiteks Euroopa territoriaalse koostöö rühmituste põhikirjade võimalikku kasutamist, et teha kindlaks, kas neid saab eesmärgipäraselt kohandada või kas oleks vaja muid lahendusi.
- **Euroopa üliõpilaspileti algatus**, mis nimetati Euroopa Ülemkogu 14. detsembri 2017. aasta järelustes ühe põhimeetmena, mis *edendab üliõpilaste liikuvust ning haridus- ja kultuuritegevuses osalemist*, on oluline samm Euroopa haridusruumi eesmärkide saavutamisel ja üliõpilaste liikuvuse võimalikult lihtsaks muutmisel kogu Euroopas. Algatuse kaks põhikomponenti, Erasmus+ mobiilirakendus ja üliõpilaslääkuvuse haldamise digitaliseerimine, kujutavad endast tõelist revolutsiooni, lihtsustades seda, kuidas ülikoolid üliõpilaslääkuvust haldavad. **Erasmus+ mobiilirakenduse** kaudu digitaalse ühtse kontaktpunkti loomisega antakse

⁵⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. veebruari 2006. aasta soovitus edasise Euroopa koostöö kohta kõrghariduse kvaliteedi tagamisel (ELT L 64, 4.3.2006, lk 60).

⁵¹ Kvalifikatsiooniraamistikud, ainepunktide süsteemid, kvaliteeditagamise vahendid, mis muudavad õppijate oskused, pädevused ja kvalifikatsiooni arusaadavaks ja võrreldavaks.

üliõpilastele lihtne ja turvaline juurdepääs kogu teabele ja kõigile teenustele, mida nad vajavad enne õpirännet välismaal, selle ajal ja pärast seda⁵². Nad saavad liukuvust taotleda, valida läbitavad kursused, saada automaatselt välismaal saadud ainepunktide tunnustuse, saada kiirema juurdepääsu sellistele teenustele nagu raamatukogu, transport ja majutus ning neil on lihtne juurdepääs teabele kohaliku üliõpilaste liidu või üleuroopaliste üliõpilasorganisatsioonide kohalike harude korraldatud ürituste ja tegevuste kohta. Aidates kaasa Euroopa üliõpilaspileti algatuse eesmärkide saavutamisele,⁵³ võimaldab **ELi e-üliõpilaspileti** platvorm luua raamistiku usaldusväärseks piiriüleseks identimisandmete vahetamiseks kooskõlas eIDASe määrusega e-identimise ja usaldusteenuste kohta.

–

Algatuse eesmärk on muuta liikuvuse haldamine kõrgkoolide jaoks lihtsamaks, tõhusamaks ja keskkonnasäästlikumaks. Selle tulemusena digitaliseeritakse kõik haldusetapid ja ühendatakse ülikoolide erinevad koostalitlusvõimelised IT-süsteemid kõigis programmis „Erasmus+“ riikides, saavutades isikuandmete kaitse üldmäärust täielikult järgides lõpuks paberivaba Erasmus+ liikuvuse. Algatusega edendatakse ka tugevat Euroopa üliõpilasidentiteeti, võimaldades ülikoolidel lisada olemasolevatele üliõpilaspiletitele Euroopa üliõpilase hologrammi ja kordumatu piletinumbriga, nii et nende üliõpilasrändes osalevad üliõpilased saaksid välismaal olles kasutada üliõpilastele mõeldud teenuseid ja allahindlusi. Erasmus+ programmi, programmi „Digitaalne Euroopa“ ja Euroopa ühendamise rahastu toel alustab komisjon nende teenuste järkjärgulist kasutuselevõttu, alates 2021. aastal Erasmus+ üliõpilastest ja seades eesmärgiks, et 2025. aastaks saavad neid teenuseid kasutada kõik üliõpilasrändes osalevad Euroopa üliõpilased.

- Kooskõlas nõukogu soovitusel kõrg- ja keskhariduskvalifikatsioonide ning välismaal läbitud õppeperioodide õpiväljundite automaatse vastastikuse tunnustamise edendamise kohta⁵⁴ peaks ühes liikmesriigis antud kvalifikatsioon kehtima mis tahes muus liikmesriigis juurdepääsuks edasisele õppetegevusele. Sel eesmärgil jätkab komisjon liikmesriikide toetamist nende tingimuste kehtestamisel, mis **teevad automaatse vastastikuse tunnustamise 2025. aastaks võimalikuks**. See hõlmab ka tihedat koostööd riiklike akadeemilise tunnustamise infokeskustega (NARIC), mida toetatakse programmi „Erasmus+“ kaudu. Programmi „Erasmus+“ vahenditest on rahastatud NARIC-võrgustiku tehnilise tugirühma loomist, mis toetab automaatse tunnustamise rakendamist. Tunnustamisvõrgustikule antakse abi suutlikkuse suurendamiseks, koolituste korraldamise ja automaatse tunnustamise parimate tavade jagamisega. Komisjon esitab 2022. aastal liikmesriikide osamaksete põhjal aruande nõukogu soovitusel rakendamisel tehtud edusammude kohta.

⁵² 2018. aastal alanud eduka katsetapi tulemusena on praegu digitaalse liikuvuse haldamise katsetamisse kaasatud üle 2 000 kõrgkooli; Erasmus+ mobiilirakendust on alla laaditud ja installitud rohkem kui 85 000 korda; valmistatud on umbes 2,3 miljonit Euroopa üliõpilase hologrammi Euroopa üliõpilaskaarti.

⁵³ Komisjoni teatis „Euroopa identiteedi tugevdamine hariduse ja kultuuri kaudu – Euroopa Komisjoni panus ELi juhtide kohtumisse Göteborgis 17. novembril 2017“, COM(2017) 673 final.

⁵⁴ Nõukogu 26. novembri 2018. aasta soovitus kõrg- ja keskhariduskvalifikatsioonide ning välismaal veedetud õppeperioodide õpiväljundite automaatse vastastikuse tunnustamise edendamise kohta (ELT C 444, 10.12.2018, lk 1).

- Oskuste tegevuskava raames toetab komisjon liikmesriike ja kõrgkooli, kes kasutavad **Europassis** kättesaadavaid standardseid Euroopa vahendeid, et väljastada autentseid digitaalseid kvalifikatsioonitunnistusi, sealhulgas digitaalseid diplomeid ja mikrokvalifikatsioonitunnistusi. Ühiste Euroopa vahendite kaudu väljastatavad digitaalsed kvalifikatsioonitunnistused võivad hõlbustada tunnustamist, muuta tõhusamaks ülikooli vastuvõtmise ja värbamise ning vähendada pettusi.
- Kõrgkoolilõpetajatelt pärast hariduse omandamist saadud tagasiside on oluline, et tagada üliõpilaste omandatud teadmiste, oskuste ja pädevuste kõrge kvaliteet ning asjakohasus praegusel ja tulevasel tööturul. Uuringutest saadav tagasiside on kasulik nii ülikoolidele, kes saavad oma õppekavasid ja õpetamist kohandada, kui ka poliitikakujundajatele, kelle eesmärk on parandada kõrgkoolilõpetajate tööalast konkurentsivõimet, vähendada oskuste nappust ja oskuste mittevastavust tööturu vajadustele, edendada sotsiaalset kaasatust, ligipääsetavust ja liikuvust ning toetada kõrgkooli õppekavade väljatöötamisel. See on **haridusametuse lõpetanute käekäigu jälgimist käsitleva Euroopa algatuse** põhisisu, mis on sätestatud nõukogu 2017. aasta soovitusel haridusametuse lõpetanute käekäigu jälgimise kohta⁵⁵. Algatuse raames on suur hulk riike loonud haridusametuse lõpetanute õpingute ja tööhõivetulemuste jälgimise mehhanismid või tõhustanud selliseid mehhanisme. 2022. aastal teeb komisjon kokkuvõtte soovitusel rakendamisel tehtud edusammudest, eeldades, et 2024. aasta lõpuks on 80 % soovitusel rakendatud. Liikmesriigid on teinud andmete võrreldavuse tagamiseks Euroopa mõõtme edendamise nimel koostööd ning paljud neist korraldavad haridusametuse lõpetanute uuringuid ühiselt kokku lepitud küsimuste alusel, et oleks võimalik tulemusi võrrelda. Komisjon loodab saavutada haridusametuse lõpetanute edasise käekäigu jälgimise rakendamise kogu Euroopas 2025. aastaks. See algatus ei aitaks mitte ainult ülikooli, vaid abistaks ka ELi poliitika kujundamisel, et toetada kõrgkooli rohepöördeks vajalike oskuste arendamisel.
- Programmil „Euroopa horisont“ ning Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituudil on keskne roll Euroopa ülikoolide liitude teadusuuringute ja innovatsiooni mõõtme toetamisel ning teadusmaastike loomisel. Lisaks peaks Euroopa haridusruumis otsuste tegemise ja õppimise toetamisel olema oma osa andmemahukatel analüüsidel ja masinõppel, järgides samal ajal andmekaitse ja eraelu puutumatus nõudeid. Koostoimes Euroopa teadusruumiga ning Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituudi toetusel käivitab komisjon algatused, mis suurendavad hariduse ja koolituse panust Euroopa innovatsioonivõimesse.

3.6 Haridus kui maailmas Euroopa rolli suurendav tegur

Euroopa haridusruum saab aidata saavutada Euroopa Liidu geopoliitilisi eesmärke, tugevdades liidu sidemeid ülejäänud maailmaga. Rahvusvahelise koostöö raames tuleks jõulisemalt toetada partnerriikide haridussüsteeme.

⁵⁵ Nõukogu 20. novembri 2017. aasta soovitus haridusametuse lõpetanute käekäigu jälgimise kohta (ELT C 423, 9.12.2017, lk 1).

Hariduse rolli tugevdamiseks ELi välispoliitikas (pidades silmas ka COVID-19 pandeemiat) võiks võtta järgmised meetmed.

- ELi tasandi meetmed peaksid olema suunatud **Euroopa tiimi lähenemisviisi** loomisele, ELi liikmesriikidega tihedama koostöö edendamisele seoses haridus- ja koolitusasutuste välistegevusega maailma eri piirkondades ning seeläbi **ELi kui hariduspartneri positsiooni tugevdamisele ülemaailmsel tasandil**⁵⁶. Seda rakendatakse seoses ELi aluslepingutes sätestatud ELi pädevuste ja otsustamismenetlustega, sealhulgas hääletuskorraga. EL on iseenesest suhteliselt väike osaleja, kuid EL ja tema liikmesriigid annavad üle poole kogu rahvusvahelisest koostööst hariduse, sealhulgas põhihariduse, keskhariduse, kutsehariduse ja -õppe ning kõrghariduse valdkonnas. Haridusel ja koolitusel on seega oluline roll Euroopa tiimi moodustamisel. See hõlmab Euroopa rahvusvaheliste haridusalaste koostöömeetmete, sealhulgas programmi „Erasmus+“ ja ELi poolt ülemaailmsesse haridusalgatustesse antava panuse paremat kooskõlastamist ELi prioriteetidega kahepoolset, piirkondlikul ja ülemaailmsel tasandil. EL jätkab ka humanitaarkriisidest mõjutatud laste abistamist, et neil oleks hädaabiprojektide raames antava hariduse kaudu juurdepääs ohutule, kvaliteetsele ja akrediteeritud alg- ja keskharidusele. EL edendab võrdset juurdepääsu kvaliteetsele haridusele kõikidel tasanditel, säilitades hädaolukordades antava hariduse rahastamise 10 % ulatuses humanitaarabi eelarvest. Selline lähenemisviis võib luua tugevama koostoime hariduse ja ülejäänud ELi partnerluskava vahel.
- EL peaks peale füüsilise liikuvuse toetama haridusteenuse osutajate, eelkõige kõrg- ja kutseharidusasutuste digitaalset rahvusvahelistumist, suurendades töötajate, õpetajate ja üliõpilaste digivõimalusi, sealhulgas veebipõhiste kursuste ja segaõppe mudelite kaudu.
- Samuti peaks EL tugevdama koostööd **strateegiliste ülemaailmsete partneritega** (nt Hiina, Jaapan, Ameerika Ühendriigid), kaitstes samal ajal paremini liidu huve, oskusteavet ja väärtusi ning edendades vastastikkuse põhimõtet ja võrdseid tingimusi.
- **Erasmuse programmi laiendatud rahvusvaheline mõõde** võib olla oluline vahend Euroopa haridusruumi ülemaailmse mõõtme edendamisel. Erasmuse programmi tuleks üha enam kasutada sihipäraselt, et meelitada andekaid inimesi ELi kõrgkoolidesse ja kasutada vilistlaste võrgustikke strateegiliseks koostööks noortega ja tulevaste juhtidega partnerriikides. Suurt rõhku tuleks panna koostööle Euroopa naabruses asuvate riikidega ja eelkõige Aafrika riikidega, toetades ELi tervikliku Aafrika strateegia rakendamist, mis aitab elavdada piirkonna majandust, toetades haridus-, koolitus- ja teadussüsteemide reformimise käimasolevat protsessi.
- Komisjon avab veelgi rohkem võimalusi selliste ülemaailmsete meetmete rakendamiseks nagu **Erasmus Munduse ühised magistriõppekavad**, et tugevdada rahvusvahelisi partnerlusi ja tagada Euroopa kõrghariduse üha suurem atraktiivsus. See peaks aitama veelgi edendada Euroopa ülikoolide rahvusvahelistumist, atraktiivsust ja ülemaailmset konkurentsivõimet.

⁵⁶ Ühisteatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: „Teatis ELi üleilmse tegevuse kohta seoses COVID-19ga“, JOIN(2020) 11 final.

Üks rahvusvahelisi vahe-eesmärke on **suurem osalemine vastastikuses õppes ja koostöökokkulepetes**. Lisaks Euroopa Majanduspiirkonda kuuluvate Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni riikide⁵⁷ jätkuvale osalemisele tuleks kooskõlas kohaldatavate tingimuste ja menetlustega kaasata Euroopa haridusruumi ja Erasmuse programmi täielikult ka Lääne-Balkani riigid⁵⁸.

4 EUROOPA HARIDUSRUUMI LOOMIST 2025. AASTAKS VÕIMALDAV TUGIRAAMISTIK

Selleks et Euroopa haridusruum saaks 2025. aastaks reaalsuseks, kehtestatakse **tugiraamistik**.

4.1 Euroopa haridusruumi tugiraamistiku ülesanded

Tugiraamistik aitab saavutada Euroopa haridusruumi järgmiselt.

- Esiteks võimaldab see liikmesriikidel, ELil ning laiemal haridus- ja koolituskogukonnal viia Euroopa haridusruumi loomiseks ellu käesolevas teatises esitatud algatused. Tuginedes nõukogu tõhustatud juhiste, edendab see paindlikke koostöömeetodeid ning tugevdab koostöötava haridus- ja koolitusvaldkonna muude algatustega, sealhulgas Euroopa teadusruumi ning Kopenhaageni ja Bologna protsessidega. Lisaks Euroopa haridusalastele tippkohtumistele ja sellistele Euroopa haridusruumi ning digiõppe tegevuskava kohastele kaasamise meetmetele nagu kliimaalast haridust edendav koalitsioon ja digiõppe häkaton edendab komisjon korrapäraselt teavitustegevust ja kampaaniaid, et soodustada sidusrühmade kaasamist kohalikul ja piirkondlikul tasandil.
- Teiseks määratakse tugiraamistikus **kindlaks eesmärgid ja näitajad, mille abil suunata ja jälgida Euroopa haridusruumi loomisel tehtavaid edusamme**. Peale olemasolevate eesmärkide täitmisel saavutatud edu jälgimise on vaja koos kõigi sidusrühmadega välja töötada uus lähenemisviis Euroopa haridusruumi näitajatele ja eesmärkidele vastavalt selle kuuete mõõtmele. Komisjon jätkab koostööd liikmesriikide ning laiemas haridus- ja koolituskogukonnaga, et koguda võrreldavaid tõendeid ja töötada välja näitajad eesmärgiga edendada Euroopa haridusruumi loomisel tõenduspõhist poliitikakujundamist.
- Kolmandaks edendab tugiraamistik hariduse ja koolituse integreerimist **Euroopa poolaastasse**, et tugevdada liikmesriikide suutlikkust taastada COVID-19 põhjustatud kriisist. Euroopa haridusruumi loomisel tehtud edusammud vaadatakse Euroopa poolaasta laiemas kontekstis läbi koos muu sotsiaal- ja majanduspoliitikaga. Riigipõhiste soovitude koostamise eesmärgil kaalutakse ka tõendeid ja analüüse, mis käsitlevad hariduse ja koolituse seost muude poliitikavaldkondadega. Koostöös nõukoguga uurib komisjon liikmesriikide uusi võimalusi vabatahtliku panuse andmiseks Euroopa poolaastasse, näiteks vabatahtlike vastastikuste eksperdihinnangute kaudu. Tugiraamistik on keskse tähtsusega Euroopa struktuuri- ja

⁵⁷Island, Liechtenstein ja Norra on programmiga „Erasmus+“ (2014–2020) täielikult ühinenud (neil on *programmiriigi staatus*).

⁵⁸Põhja-Makedoonia ja Serbia on programmiga „Erasmus+“ (2014–2020) juba täielikult ühinenud (neil on *programmiriigi staatus*).

investeeringufondide ning komisjoni tehnilise toetuse vahendi (endine struktuurireformi tugiprogramm) kaudu antava rahalise toetuse suunamisel. Taaste ja vastupidavuse rahastamisvahendi kaudu on kättesaadavad märkimisväärsed rahalised vahendid, millega toetatakse olulisel määral ka haridusreformi ja haridusse tehtavaid investeeringuid alates taristust ja ehitusest kuni koolituste, digiseadmete või avatud õppematerjalide rahastamiseni. 2021. aasta kestliku majanduskasvu strateegias on toodud esile vajadus teha enneolematult suuri investeeringuid oskuste täiendamisse ja ümberõppesse ning seda on nimetatud ühena seitsmest investeeringute juhtalgatusest.

- Neljandaks loob tugiraamistik **aluse Euroopa haridusruumi tervikliku juhtimisraamistiku kehtestamiseks 2025. aastaks**, tunnistades samal ajal täielikult liikmesriikide vastutust õpetuse sisu ja oma haridussüsteemide korralduse eest. Uus juhtimisraamistik nõuab sellel keerulisel maastikul otsuste tegemiseks kõrgetasemelist poliitilist juhtimist. Selle saavutamiseks peaks uus juhtimisraamistik tugevdama ELi strateegilisi eesmärke ja soodustama nende seost üleilmsete algatustega, sealhulgas ÜRO või OECD kontekstis. See peaks suurendama ministeeriumide ja ekspertide tegevuse tõhusust ja tulemuslikkust ELi tasandil. Samuti peaks see aitama edendada tõhusate lahenduste ja poliitikareformide rakendamist kohapeal. Sellega seoses aitab komisjon tõhustada investeeringute alast tööd Euroopa haridusruumi raames. See hõlmab arutelu edendamist kõrgetasemelistel poliitilistel foorumitel, näiteks ELi rahandusministrite ja ELi haridusministrite ning teiste institutsioonide, nagu Euroopa Investeeringupanga ja Euroopa Parlamendi ühiste mõttevahetuste soodustamist. Tehnilisel tasandil toetab seda protsessi haridusse ja koolitusse tehtavate kvaliteetsete investeeringute eksperdirühm, kes aitab jätkuvalt keskenduda riiklikele ja piirkondlikele investeeringutele. Komisjon pakub ka konkreetset toetust kohalikele, piirkondlikele ja riiklikele ametiasutustele, et hõlbustada vastastikust õppimist, analüüsi ja heade tavade jagamist seoses haridustaristu investeeringutega.

4.2 Tugiraamistiku kirjeldus

Komisjon teeb ettepaneku, et **Euroopa haridusruumi tugiraamistik säilitaks** kuni 2025. aastani **kõik HK 2020 läbiproovitud vastastikuse õppe korraldused**, nagu tööühmad, peadirektorite kohtumised ja vastastikuse õppe vahendid, mida rahastatakse eelkõige Erasmuse programmist. Kaasata tuleks ka teised asjaomased haldusorganid, nagu kutseõppe nõuandekomitee.

Digitaalse ühiskonna ja majanduse üha keerukamate ja kiiremini muutuvate nõudmiste rahuldamiseks hõlbustab Euroopa haridusruumi tugiraamistik osalemist ja suhtlust laiemal haridusmaastikul, soodustades veebipõhiste ja silmast silma kohtumiste tasakaalu.

Selle tugiraamistiku põhijooned oleksid järgmised:

- nõukogul palutakse korraldada korrapäraselt ühisarutelusid hariduse, noorte, kultuuri ja spordi nõukogu ning muude nõukogu koosseisude vahel, et aidata rakendada hariduses ja koolituses valitsemise terviklikku lähenemisviisi ning tugevdada hariduse

ja koolituse panust ELi poliitikaprioriteetidesse,⁵⁹ toetades samal ajal Euroopa poolaasta raames hariduse valdkonnas tehtavat tööd;

- Euroopa haridusruumi juhtnõukogu ülesanne on teha kokkuvõtte kõigist Euroopa haridusruumi loomiseni viivatest algatustest ja tagada nende edasine hoog. Juhtnõukogu koosseis ja töömeetodid tuleks koos liikmesriikidega kindlaks määrata 2021. aasta juuni lõpuks;
- komisjoni, liikmesriikide ja sidusrühmade tõhusam struktureeritud koostöö, et töötada ühiselt välja poliitika- ja rahastamismeetmeid, sealhulgas alt üles suunatud algatuste ja ELi vahendite tõhusama kasutamise kaudu;
- Euroopa haridusruumi alaline platvorm kui avalik värav haridusruumi meetmete ja teenuste juurde. Platvorm tagab läbipaistvuse ja teabe kättesaadavuse ning pakub lihtsalt juurdepääsetava koha teabe saamiseks tugiraamistiku tegevuste ja väljundite kohta. Platvorm hõlmab ka interaktiivset platvormi, mis toetab liikmesriikide ja sidusrühmade koostööd ja teabevahetust.

4.3 Edusammude jälgimine

Tõenditest selgub, et ELi eesmärgid võimendavad riiklikes tegevuskavades käsitletavaid haridusküsimusi ja edendavad edusammude jälgimist. Need on Euroopa poolaasta peamised võrdluspunktid ja suunavad ELi rahalisi vahendeid. Selleks et jätkata hariduse ja koolituse valdkonnas tehtavate edusammude jälgimist, teeb komisjon ettepaneku kehtestada **eesmärgid, mis tuleb saavutada 2030. aastaks, st samal ajal kestliku arengu eesmärkide tähtajaga**. See tähtaeg annab liikmesriikidele aega vajalike poliitikareformide ja investeringute algatamiseks ja rakendamiseks ning selleks, et nende mõju nähtavaks muutuks.

Kõnealused eesmärgid peaksid põhinema rahvusvaheliselt võrreldavatel andmetel ning lähtuma üksikute riikide koondnäitajatest ja ELi kaalutud keskmisest. Eesmärkide täitmist jälgitakse sooliselt eristatud viisil. Komisjon kutsub nõukogu üles seadma ELile tervikuna kohustuse saavutada 2030. aastaks järgmised eesmärgid⁶⁰:

- lugemises, matemaatikas ja loodusteadustes ebapiisavate saavutustega 15-aastaste noorte osakaal peaks olema alla 15 %;
- ebapiisava arvutikirjaoskuse ja infopädevusega 8. klassi õpilaste osakaal peaks olema alla 15 %;
- alushariduses peaks osalema vähemalt 98 % lastest vanuses kolmest aastast kuni kohustusliku alghariduse alguseni;
- vähemalt keskhariduse omandanud 20–24-aastaste inimeste osakaal peaks olema 90 %;
- kolmanda taseme hariduse omandanud 30–34-aastaste inimeste osakaal peaks olema vähemalt 50 %.

⁵⁹ Need on Euroopa tuleviku teemaline konverents, Euroopa roheline kokkulepe, Euroopa sotsiaalõiguste sammas ja ÜRO kestliku arengu eesmärgid.

⁶⁰ Komisjoni talituste töödokumendis on esitatud nende eesmärkide andmeallikad.

Lisaks peaks 2025. aastaks osalema 50 % ELi täiskasvanud elanikkonnast igal aastal õppimises, nagu on märgitud oskuste tegevuskavas.

Oskuste tegevuskavas ja nõukogu soovitus (kutsehariduse ja -õppe kohta) käsitlevas ettepanekus esitatud Euroopa haridusruumi eesmärgid ning täiskasvanuhariduse, kutsehariduse ja -õppe ja tööalase konkurentsivõime eesmärgid täiendavad ja tugevdavad üksteist, hõlmates ühtlasi hariduse ja koolituse kõik valdkonnad. Komisjon vaatab nende eesmärkide saavutamisel tehtud edusammud korrapäraselt läbi ning teeb vajaduse korral ettepaneku nende pikendamiseks ja muutmiseks 2030. aastaks.

Komisjon avaldab igal aastal Euroopa hariduse ja koolituse seire aruande, milles käsitletakse Euroopa haridusruumi loomise seisuga kõigis hariduse ja koolituse valdkondades. Aruanne sisaldab riigiprofiile ja ELi eesmärkide saavutamisel tehtud edusamme, võttes arvesse ELi ja riikide eesmärke ning pakkudes juhust poliitikareformide läbiviimiseks. Selles analüüsitakse andmeid järjepidevalt soo, sotsiaal-majandusliku seisundi, hariduslike erivajaduste ning vähemus- või rändetausta alusel.

Euroopa haridusruumi eesmärkidega peaksid kaasnema mitmesugused analüüsi- ja vastastikuse õppimise vahendid, millega saab edusamme mõõta rahvusvaheliselt võrreldavate ja korrapäraselt kogutavate andmete alusel. Hariduse ja koolituse jälgimiseks ELis kasutatakse ka muid kvantitatiivseid ja kvalitatiivseid näitajaid, samuti uuringuid ja uurimistulemusi. Komisjon teeb liikmesriikide, ekspertide, sidusrühmade ja rahvusvaheliste partneritega koostööd näitajate väljatöötamiseks valdkondades, mida olemasolevad rahvusvahelised andmekogud ei hõlma, kuid mis osutusid Euroopa haridusruumi prioriteetseteks eesmärkideks.

Selleks et teha kokkuvõtte edusammudest Euroopa haridusruumi loomisel 2025. aastaks, arutada järgmisi samme ja anda uut hoogu, avaldab komisjon **2022. aastal Euroopa haridusruumi eduaruande** ning korraldab **2023. aastal koos Euroopa Parlamendiga vahkokkuvõtte tegemise ürituse**. Komisjon esitab täieliku aruande Euroopa haridusruumi kohta 2025. aastal.

5 KOKKUVÕTE

Nagu käesolevas teatises kirjeldatud, sõltub Euroopa haridusruumi edu senisest koostööst, uuendatud kohustusest püüelda ühiste eesmärkide poole ning kindlast raamistikust, et muuta see 2025. aastaks reaalsuseks. Komisjon kutsub nõukogu üles kiitma heaks Euroopa haridusruumi aluseks olevad kuus mõõdet, selle vahendid ja vahe-eesmärgid ning kavandatud tugiraamistiku aastani 2025. Euroopa haridusruum pakub väljavaated hariduse ja koolituse tulevikuks Euroopa Liidus. See tuvastab põhiprobleemid ja määrab kindlaks edasised sammud kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega ning tunnistades täielikult liikmesriikide pädevust hariduse ja koolituse valdkonnas riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil. Haridus ja koolitus on rohe- ja digipöördele suunatud majanduse taastamise peamine liikumapanev jõud. Lisaks aitab Euroopa haridusruumi valdkonnas tehtav töö tugevdada ELi ja tema liikmesriikide geopoliitilist positsiooni.

Komisjon on täielikult pühendunud Euroopa haridusruumi loomisele 2025. aastaks ning kutsub teisi Euroopa institutsioone, liikmesriike, haridus- ja koolitusringkondi ja kõiki neid,

kes peavad haridust oluliseks, üles ühendama jõud ja uuendama üheskoos hariduse mõjujõudu kestliku ja rikkaliku maailma kujundamisel.